

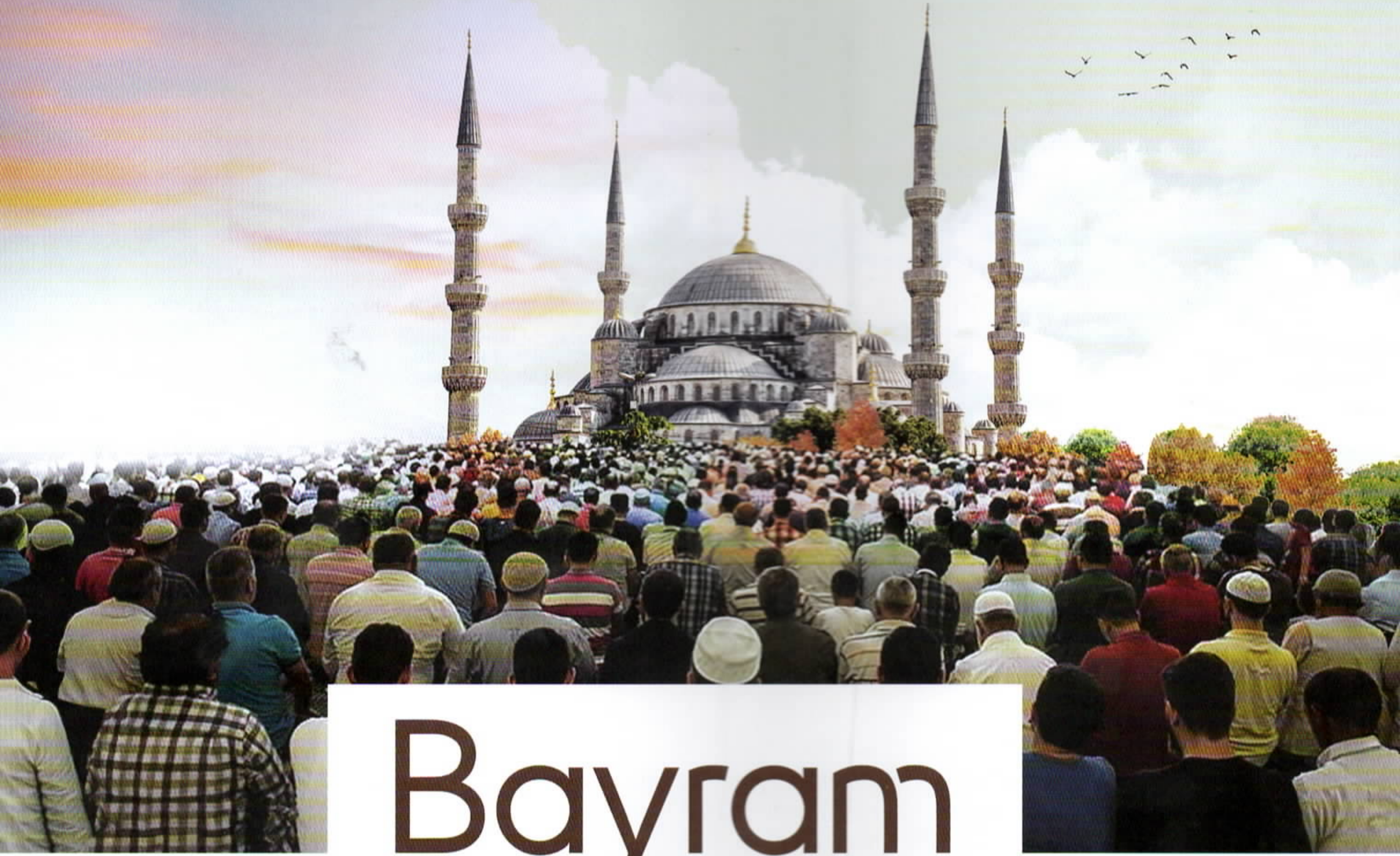
ÇAĞLAYAN

AYLIK İLİM VE KÜLTÜR DERGİSİ MART | MARCH | 2026

“Mevlâ bizi affede, bayram o bayram olur
Cürm ü hatalar gide, bayram o bayram olur”

(M. Lutfî Hazretleri)

Bayram

Bayram, hayatın içinde fakat hayattan daha derin, daha güzel ve dünyada gerçekleşmesi imkânsız gibi görünen bir rüyayı canlandırır ve bir gaye-i hayali düşlemeye dair enteresan ipuçları verir; gönüllere istedikleri, bekledikleri günleri vâdeder.

Ruhlar bir aylık Ramazan'la tam kıvamını bulur, derinleşir, meyvenin çiçeğe yatışı gibi olgunlaşır ve yeni bir oluşum bekleyişine geçer; derken bayram ufukta bir güneş gibi beliriverir. Bayram, bütün bir Ramazan'ın, hatta geçmiş bütün Ramazanların özü, usaresi gibi bir duyguyla gelir. O, semaların en nurlu katmanlarından süzölmüş, meleklerin incelerden ince elleriyle örölmüş, sımsıcak, alabildiğine yumuşak bir tül gibi sarar benliğimizi ve kopup geldiği âlemlerin şefkat ve duyarlılığını ruhumuza işlercesine, bir anne gibi kucaklar hepimizi. Biz, bütünüyle onun, o da bütünüyle bizim olur ve gitmeyecek

gibi okşar kâküllerimizi; dönüp gelecekmiş gibi öper alınlarımızdan ve veda tavafı edasıyla uzaklaşır bizden.

Biz, bayramın bu ses ve soluklarını, bu şive ve bu nazını, meleklerle hem-dem olmuş, peygamberlerle yaşamış olanlarımızın, gönüllere inşirah veren, dinlendiren, mutlu eden ve ebedî mutluluğa giden yolları açan sihirli uğultuları gibi duyarız; duyar ve Müslüman olarak yaratılmış bulunmanın hazlarıyla tâli'lerimize tebessümler yağdırırız.

Bayramı duyup dinlemek, ruhlarımızda her zaman Kevser çağlıtları hissini uyarır. Gönüllerimizi onun yumuşaklardan yumuşak esintilerine çevirdiğimiz andan itibaren, tıpkı rü-

yalarda olduğu gibi, kendimizi, gidip ta semalara kadar uzanan aydınlık bir geçmişin ışık kaynağının ortasında buluruz. Öyle ki atalarımızın arkada bıraktığı her şey, bizden kopup giden bütün değerler ve varlığımızı onlara borçlu bulunduğumuz bütün dinamikler yeniden bizim olur; derken, Ak Çağ'ın o nazlı, hülyalı günleri bir kere daha ufkumuzda tülленir; bizimle münasebeti olan her şey, İsrail'in diriltici soluklarını duymuş gibi dirilir ve atalarımızla beraber kendimizi sırlı bir haşrüneşir arasatında buluruz; buluruz da eski günlere ait bütün zaman parçalarıyla beraber, geleceğin yaşanmaya açık zaman dilimlerini aynı anda iç içe duyar ve yaşarız. Hatta imanin aydınlık dünyasında, zikir ü fikr, tesbih u tehlillerin çağrıştırmasıyla henüz yaşamadığımız, görmediğimiz, hatta hatta tasavvur bile edemediğimiz ve dünyevî hayat normlarını aşan hatıralarla dolar taşarız; bugüne kadar henüz tanışmamış olduğumuz lezzetlerin, saadetlerin ak ikliminde dolaşır, bilhassa günümüzde, herkesin boğulup bunaldığı dünyanın karanlık tünellerinde, âdetâ Cennet yamaçlarında seyahat ediyor gibi, var olmanın, insan olmanın, mü'min olmanın en erişilmez zevklerini duyarız... Kulaklarımızda: "İman mânêvî bir Tûbâ-i Cennet çekirdeğini taşıyor." hoş âvâzı, gönülllerimizde ebediyet arzusuyla mes-hur; tıpkı rüyalarda her gördüğümüz şeye ulaşmamız, her duyduğumuz nesneye sahip olmamız, her düşündüğümüz zevki kolayca elde etmemiz gibi hâlden hâle intikal eder,

şekilden şekle girer ve hazdan hazza uçarız.

Bayram, dost-düşman hemen herkese kendini en yumuşak şekilde kabul ettirir ve daha önceden planlanmış bütün ni-zamları, intizamları, dizaynları bozar, ileriye-geriye atar, onların yerine kendi ahengini kurar. Evet, başka düşüncelere, başka ahenklere programlanmış bütün ruhlar, onun meltemlerini duyunca, Asâ-yı Musa ve Yed-i Beyzâ (Hz. Musa'nın asâsı ve ışık saçan eli) karşısında büyü-sü bozulmuş sihirbazlar gibi, hemen gerçek kibleye yönelir ve Firavun'a karşı dedikleri gibi "Artık nasıl hüküm vereceksen ver."¹ derler.

Bayram, bize her zaman söylenmesi çok zor şeyler fısıldar, ruhlarımıza ifadesi im-kânsız mânâları duyurur ve daha ne gizli emellerimize su serperek onları birer filiz hâline getirir.

Bayramdaki temcid, salâ, ezan ve gizli-açık her yanda duyulan evrâd u ezkâr kulak-larımıza âdetâ gök kapılarının gıcırıltılarını aksettirir; tebrikler, tes'idler, el öpmeler, ziyaretler ise şanlı geçmişimizden köpürüp köpürüp gelen ruhu ve mânâyı andırır. Evet, ötelersuudlu bu lâhutî ses hevenkleri, bu mazi renkli töre ve merasimler, sanki ruhlarımızın, anlatmak isteyip de anlatamadıkları sevinçlerini, neş'elerini veya hasretlerini ve hicranlarını söylüyor gibi gelir bize...

Bayram, hemen her zaman oldukça şümullü bir dil kullanır ve anlatılması gerekli olan her şeyi anlatır: İnsanın toprak gibi hiçliğini ve ayaklar altında oluşunu; yağmurun toprağı kucakladığı gibi rahmetin de onu

kucakladığını; arı kovanından daha canlı, kuş yuvalarından daha yumuşak yuvalarımızın şefkatini; ruhlarımızın ötelersu ile olan alâkalarını, emellerini; kalblerimizin huzur ve itminanını; fert planında insanın bir bilinmez noktadan başlayıp ve bir türlü bitmeyen sırlı yolculuğunu; yolculuğun sevindiren veya ürperten son durağını; toplum planında milletimizin doğuşunu; çağlar ve çağlar boyu mücadelesini; kültür ve medeniyetini; örf ve âdetini; üslûp ve şivesini, hem de senede bir iki defa ve toplumun bütün katmanlarına en belîğ bir dille anlatır.

Bu güzel dünyanın güzelliklere namzet çocukları olan bizler, kendi ruhlarımızın ifadesi olarak bayramlarda duyup dinlediklerimizi, coşup haykırdıklarımızı ve yaşayıp anladıklarımızı, evet, maziden bize miras kalan varlığımızın ruh ve mânâsını daha sağlam blokajlara oturtmalı, daha sağlam seralara alarak korumalı, geliştirmeli ve yaşatmalıyız. Zira bu bayramlar ve bayramlara ait ruh ve mânâların gönüllerimize sinmesi, bütün bir millete mâl olması, bunca his, bunca hayal, bunca düşünce ile bütünleşmesi için kim bilir ne kadar zamana ihtiyaç olmuş; uğrunda ne büyük gayretler gösterilmiş ve ne tahammül-fersa şeylere katlanılmıştır!? Bizim o geçmişten, o sa'y ve o gayretten haberimiz olmaya-bilir; bayramları, iyi senarize edilmiş bir şehrayinin birkaç başarılı aktörle canlandırılması şeklinde seyredebiliriz; oysaki bayram, bütün bunları aşan bir temaşa zevki, bir televvün derinliği ile gelir. O, gökteki ilk

aşılamadan sonra, yeryüzünde çağlar ve çağlar boyu sürüp gelen mukaddes bir hamileliğin en bereketli ürünüdür.

Bayram, hayatın içinde, fakat hayattan daha derin, daha güzel ve dünyada gerçekleşmesi imkânsız gibi görünen bir rüyayı canlandırır ve bir gaye-i hayali düşlemeye dair enteresan ipuçları verir; gönüllere istedikleri, bekledikleri günleri vâdeder ve insan vicdanının gizli gizli arzu ettiği fakat bir türlü elde edemediği ebedî saadet ihtiyacına, kendine mahsus bir lisan kullanarak cevaplar verir.

Biz hepimiz, bir ölçüde ümit ve endişenin çocukları sayılırız. Hemen hepimiz, ileride şimdikinden daha fazla mesut olacağımız mutlu günler bekler ve saadet sarayları hülyası ile yaşarız. Bu beklenti ve bu hülyaların gerçekleşmesini gösteren emareleri temaşa ettikçe ümitlenir, göremeyince de endişeye kapılırız.

Evet, bütün bir ömür boyu kulluk dünyamızda, Cennet'e doğru uzayan yollarda önümüzü kesen sıkıntı, meşakkat ve çeşit çeşit gailelerle; Cehennem'e çeken tünellerde pusu kurmuş bekleyen türlü türlü arzular, iştihalar ve şehvetlerle mücadele ede ede Cennet yamaçlarına ulaşacağımızı ümit ettiğimiz gibi, iyi bir imtihan verip hayatımızı "*Hak rızası*" çizgisinde yaşayarak geçirdiğimiz veya geçireceğimiz Ramazan'dan sonra da ötelere adına önemli adımlar atmaya muvaffak olduğumuz mülâhazasıyla, muvaffak eden Zât'a karşı içimizde rahmet buudlu bir kısım beklentilerin hâsıl olması, -sinelerimizde o beklentileri hâsıl

eden, niyetlerimizi dua yerinde kabul buyurup umduklarımızla bizleri şereflendirsin!- gayet normal ve hatta Allah'a inanmış olmanın gereğidir.

Ramazan ve bayramlar, diğer gün ve aylardan farklı olarak sanki yağmur yüklü bulutlar gibi gelir; eteklerindeki hayrat ve hasenat cevherlerini başımıza boşaltır ve günahlarımızı çer çöp gibi önüne katar, gufran denizlerine sürükler ve bize tekrar ber tekrar:

"Mevlâ bizi affede, bayram o bayram olur"

Cürm ü hatalar gide, bayram o bayram olur"

(M. Lutfî Hazretleri)

dedirtir. Hislerimizin sınırsızlığı, hülyalarımızın sonsuzluğu, sanki bekaya açık bu fânî günleri ebedileştirmenin büyümlü formülüymüş gibi onların içine girince, bize sonsuzun sırlı kapılarını aralamış ve gönüllerimize ebediyet duygusunu bir kere daha duyurmuş olur.

İnsan ne zaman bayramı ve bayramla gelen sesi soluğu dinlese, o günlere göre çok tekerrür eden o en güzel kelimelerden, en enfes ifadelerden, en mânâlı davranışlardan, hatta o güne ait duygu ve düşüncelerden fıskıran en latif iksirleri içer; içer de saadetlerin en erişilmezini elde eder.

Bayramlar o kadar büyülmüştür ki gelişi bütün bir yıl beklenir ve gidişindeki keder de ancak böyle bir ikinci geliş ümidiyle hafifler; tasa iken sevinç olur, hüznün iken beklenen bir sürura inkılap eder.

Bayramlar, biraz da namazlarla bayramdırlar. İş gelip namaza dayanınca, bayram artık yeryüzü işi olmaktan çı-

kar, semavî bir mânâ ve tesire ulaşır. Öyle ki o gün, Allah'a karşı vazife ve sorumluluklarını yerine getirmeye azmetmiş bütün ruhlar, camiye adımlarını atar atmaz âdetâ vecde gelir, her biri Allah'la münasebetine göre sonsuza yelken açar ve basiretlerine aralanan menfezlerden ukbayı temaşa ediyor gibi olurlar. Gönüllerinin bütün rikkatiyle duyup hissettiklerinden lezzet alan bu insanlar, hâllerıyla, dilleriyle, davranışlarıyla saygı duydukları bir huzurun hakkını eda ediyor gibi ağlar, inler ve kıvranırlar; söylemek için söz arar, matlubu yakalamak için hâlden hâle girer, his ve heyecanını haykırmaya çalışır, dilleri kelimelerin yetmezliğine takılır, yutkunur yutkunur ve "lâ havle..." çekerler.

Hele bir de insan, minberde ve mihrapta aradığı sesi bulursa, sanki duyduğu, duyup yudumladığı şeylerle gençleşiyor, ebedileşiyor, zaman ve mekân üstü bir keyfiyete ulaşıyor gibi olur. Sonra da Allah'ın gönlüne saldırdığı ezeli vaadlerle kanatlanmaya başlar. Bütün benliğini saran bu derinleşmenin vecd ü sekri içinde Cennet'e gidiyor gibi, Cennet ehline inkılap ediyor gibi, yer yer Yaratan'ın karşısında ter döker, zaman zaman da beraatı elinde köprüyü aşmış gibi neş'eyle köpürür ve öyle bir büyüye kapılır, öyle bir istiğraka kendini salar ki bir daha da uyanmak istemez...

Dipnot

1. Tâhâ sûresi, 20/72.

Sızıntı, Nisan 1993

RAMAZAN'IN DİRİLTİCİ İKLİMİ

Ramazan, bir takvim ayından çok daha fazlasıdır. Kişinin biyolojisinde bir “metabolik anahtarın” dönmesiyle başlayan bu kutlu zaman dilimi, yaşandığı ölçüde dalga dalga yayılarak zihnimizi, aile bağlarımızı ve nihayetinde toplumun sosyal dokusunu yeniden şekillendirir.

Her sene bir kere sinelerimizde ayırdığımız gönül tahtına uğrayan ve birlikte yaşadıkten sonra yolcu ettiğimiz Ramazan ayının kuşatıcı iklimi ile yine müşerref olduk. Oruç ve teravih namazıyla öne çıkan Ramazan ayında yaptığımız ibadetlerin kulluk gereği olduğunun şuurundaki bir Müslüman, tabii ki bu ayda icra edilen bütün faaliyetlerin

Allah rızası için olduğunu ve asıl mükâfatın ahirette alınacağını bilmektedir. Dinin namaz ve oruç gibi emirleri imtihan gereği insana bazen zor gelebilir; bu ayın bereketinden istifade edilsin diye verilen fitre ve zekât daha da zorlar insanın nefsinin.

Dinin nefse ağır gelen bu emirlerinin ahiret mükâfatı dışında hikmetleri ve dünyevî faydalarının bulunduğunun

bilinmesi, bu imtihanı hafifletici olabilir ve şeytanın vesveselerine karşı bir dayanma gücü sağlayabilir. Diğer semâvî dinlerle kıyaslandığı zaman İslamiyet'in dünya-ukbâ dengesini tesis ettiğini gösteren en önemli göstergelerden birisi müstakilen Ramazan ayıdır. Bakara sûresinin 184. âyetinde geçen “...işin gerçeğini bilerseniz oruç tutmanız sizin için daha hayırlıdır.” ve 185. âyetinde de

“O Ramazan ayı ki insanlığa bir rehber olan, onları doğru yola götüren...” ve “...Allah sizin hakkınızda kolaylık ister, zorluk istemez...” şeklindeki ifadeler bir açıdan orucun beden ve ruh sağlığı hakkındaki hikmetlerini araştırmaya teşvik ederken, diğer bir zaviyeden de oruç tutmanın aslında kolay olduğuna işaret etmektedir.

Fertten Cemiyete Bir Yolculuk

Ramazan, bir takvim ayından çok daha fazlasıdır. Kişinin biyolojisinde bir “metabolik anahtarın” dönmesiyle başlayan bu kutlu zaman dilimi, yaşandığı ölçüde dalga dalga yayılarak zihnimizi, aile bağlarımızı ve nihayetinde toplumun sosyal dokusunu yeniden şekillendirir.

Ruhta Başlayan Dönüşüm, Metabolik Anahtarı Çevirir

Ramazan orucu bir aralıklı açlık türü olarak metabolik sistem üzerinde önemli biyolojik değişikliklere yol açar. Bu değişiklikler doğrudan sağlığımız ile ilgili birçok olumsuz belirti ve başlangıçların he-

nüz erken bir vakitte düzeltilmesine imkân verir. Orucun sağlığa olan bu tesirleri geniş bir fasıl teşkil ettiğinden, kısaca şu şekilde özetlenebilir:

Oruç sırasında beyin normalde kullandığı enerji kaynağı olan glikoz yerine yağları parçalayarak ketonları enerji olarak kullanmaya başlar. Vücudun enerji kaynağı temelden değiştirilir. Yaklaşık 12-18 saatlik açlığın ardından, vücut glikoz yakmaktan yağ yakmaya geçer. Bu geçişe “metabolik anahtar” denir. Karaciğerdeki glikojen depoları tükenince, vücut enerji için yağ dokusundaki yağ asitlerini kullanır. Bu süreçte *keton** cisimleri üretilir. Ketonlar daha fazla enerji sağlamak için enerji üretim merkezleri organeli olan mitokondrilerin sayısını artırır. Mitokondrilerin çoğalması daha diri ve canlı bir performansa hazırlanması demektir.

Glikoz seviyelerinin düşmesiyle, hücre seviyesinde bir “bahar temizliği” olarak bilinen *otofaji* (hasarlı parçaları geri dönüştürme kapasitesi) tetiklenir, iltihaplanmalar ve oksidatif stres azalır. Makro-

Ailece kılınan teravih namazları, bilhassa avlusu olan aile dostu camilerde birlikte yaşanan özel hatıralara dönüşür. Okunan mukabeleler ve ortak duaların hâsıl ettiği mânevî atmosfer maddî-mânevî her türlü sıkıntıların aşılmasında önemli bir destek noktası olur. Ortak duygularla yaşanan açlık ve ardından gelen iftar sevinci, aile üyeleri arasında empatiyi ve anlayışı derinleştirir.

faj adı verilen bağışıklık sistemindeki otofaji yaptırılan büyük hücreler uyarılarak bağışıklık sistemi güçlendirilir.

Hasarlı hücrelerin ve bozuk proteinlerin temizlenerek vücudun kendini yenilemesine fırsat verilen bu zaman döneminde kinazlar grubundan mTOR olarak isimlendirilen önemli bir enzimin sinyal yolunun baskılanmasıyla, vücuttaki hem yapım hem de yıkım faaliyeti yeni bir mevsime girer, yeterli gıda ile iktifa etmeyi öğrenir, enerji ve oksijen kullanımının büyüme faktörüyle kontrol edilmesindeki dengeler yeniden düzenlenir.

“Oruç bağışıklığı azaltır.” şeklindeki bilgi aslında yanlış bir kanaatin ve değerlendirmenin neticesidir. Ramazanda bağışıklığımızı zayıflatan oruç değil uyku düzenindeki

bozulmalardır. Şayet uyku dengesi kurulursa, bağışıklık sisteminde hiçbir sıkıntı çıkmaz.

Moleküler Seviyede Tamir: Gençlik Genleri ve Beyin Sağlığı

Metabolik anahtarın çevrilmesiyle genlerin sağlıklı çalıştırılması ve hücrenin tamiri düzenlenir, ketonlar enerji kaynağı olmanın yanında aynı zamanda güçlü sinyal molekülleri olarak iki yönlü iş görürler. Diyabet tablosu tersine çevrilir ve insülin hassasiyeti arttırılır.

Açlık sırasında gençlik genleri olarak bilinen sirtuin enzimleri, aktif hâle geçer. Bilhassa düşük kalorili diyetlerle aktif olan, sirtuin proteinlerinden yapılmış bu enzimler, hücre yaşlanması,

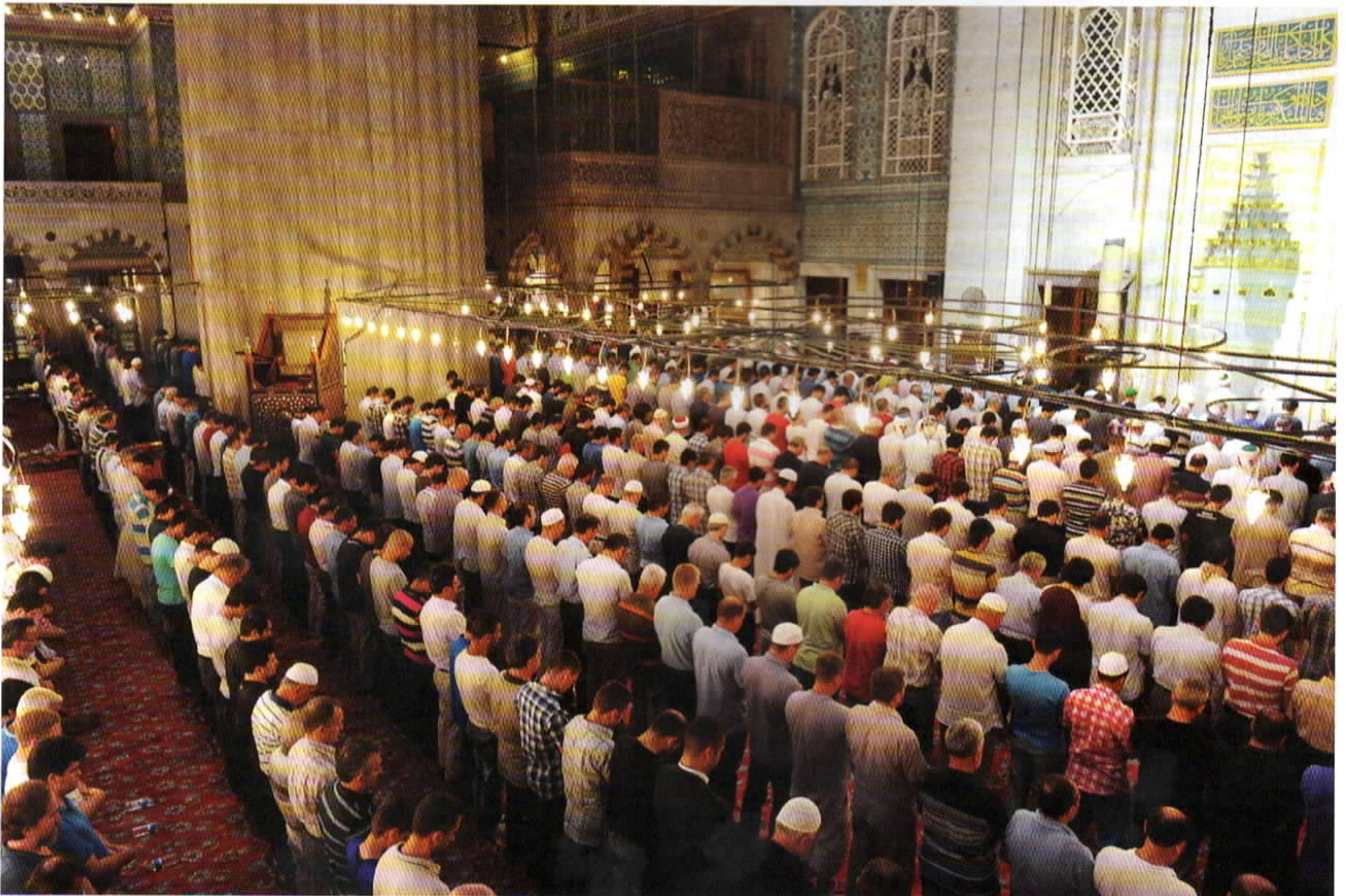
iltihaplanma ve hastalıklarla mücadelede rol oynayarak vücut hücrelerini korumakla vazifelendirilmiş olup; kanser oluşumunu engellemede de önemli rolleri vardır. Oksidatif strese karşı koruyucu yönü sebebiyle yaşlanmayı yavaşlatan önemli bir faktördür.¹

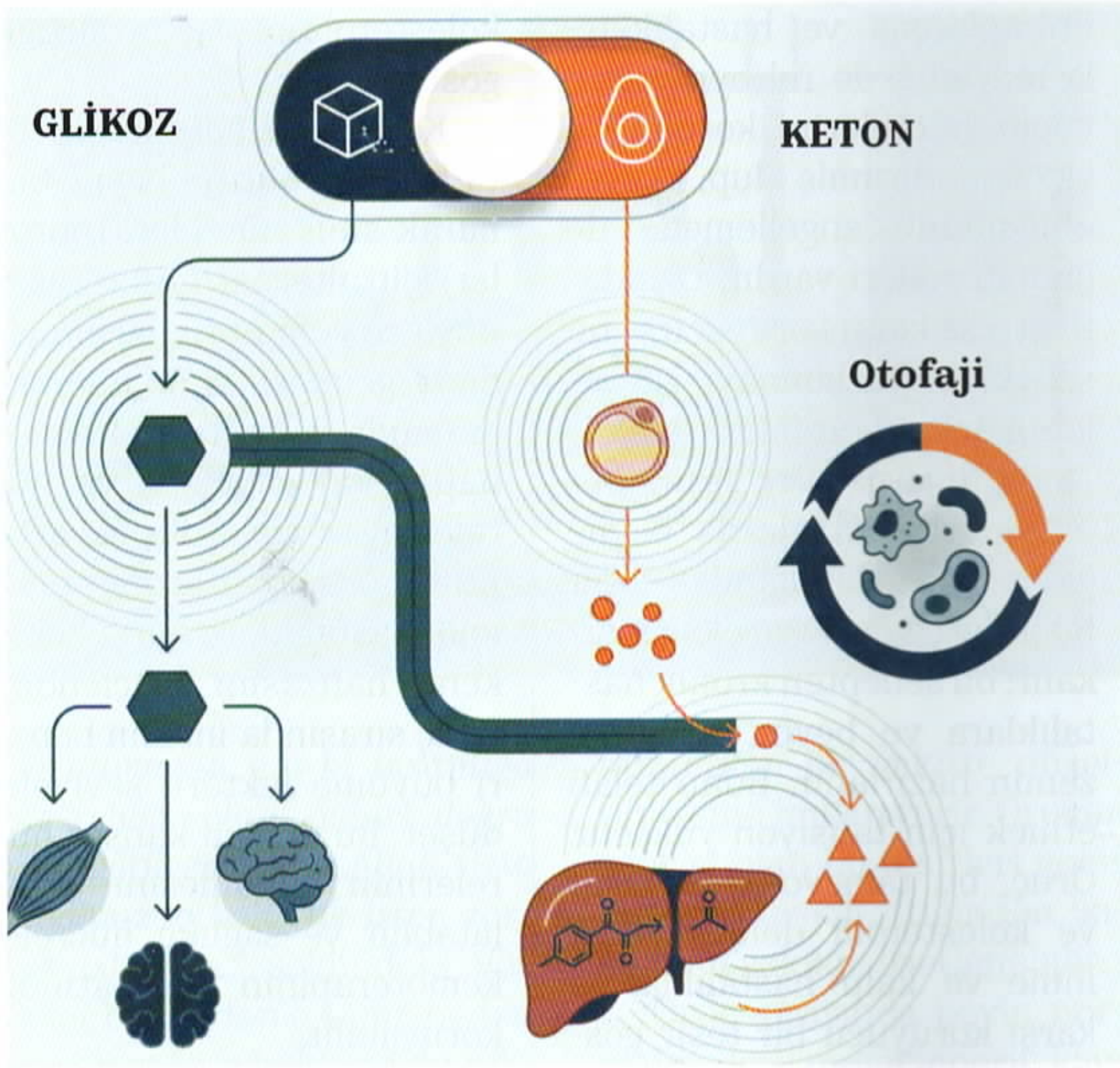
Kardiyovasküler Tesir: Damar darlığı olanlarda beyne giden kan azaldığından sinir hücreleri gıdasız ve oksijensiz kalır; bu sebepten kronik hastalıklara ve beyin felçlerine zemin hazırlanır. Bunu telafi etmek için tansiyon yükselir. Oruç, bu tansiyonu düşürür ve kolesterolü dengeleyerek inme ve kalp hastalıklarına karşı koruyucu bir tesir gösterir. Çalışmalar, Ramazan orucunun sağlıklı fertlerde HDL* (iyi) kolesterol seviyelerini artırdığını ve LDL* (kötü)

kolesterolünü ise azalttığını göstermiştir.

Keton cisimlerinden beta-hidroksibütirat beyne taşınarak sinir hücreleri (nöronlar) için alternatif yakıt sağlar. Böylece yeni nöronların meydana gelmesi, sinir hücreleri arasındaki bağlantıların (sinapsların) esnekliği ve hücrelerin streslere direnci artar. Bu da oruçluyu kronik nörolojik hastalıklara karşı korurken, hafızasını güçlendirir. Oruç sırasında insülin benzeri büyüme faktörü seviyeleri düşer. Bu durum kanser hücrelerinin büyümesini yavaşlatabilir ve sağlıklı hücreleri kemoterapinin tahribatından koruyabilir.

Hormonlar ve Beyin Fonksiyonu: Yemek vaktini uyaran aç mideden salgılanan açlık hormonları beynin öğrenme

ve hafıza bölümüne müspet tesir eder. Gelişen yeni sinir hücrelerinin (*nöroplastisite*), dikkat problemi, bunama ve Parkinson gibi hastalıklardan muzdarip olanlarda bu hastalıkların ilerlemesini engellediği tespit edilmiştir.

Sakinleşen Zihin

Orucun tesirleri metabolizmayla sınırlı kalmaz, Fonksiyonel Manyetik Rezonans Görüntüleme ile beynin duyguları düzenleme merkezlerinde hücre seviyesinde değişiklikler görülür. Beyindeki korku ve endişe gibi menfi duyguların işlendiği merkez olan amigdala'nın faaliyetinde olumlu değişiklikler başlar, böylece beynin endişelere verdiği reaksiyon azalır ve anksiyete (endişe bozukluğu) testinin ölçülmesi sonucunda çıkan puanlarda önemli düşüşler kaydedilir. Orucun düşük yoğunluklu bir biyolojik

stres ortaya çıkarmasıyla, beden savunma mekanizmaları harekete geçirilir ve psikolojik dayanıklılık artırılır.²

Ortak Sofralar, Güçlenen Bağlar

Fertlerin iç dünyalarındaki mânevî dönüşüm, en yakın halka olan aileye yansır. Modern hayatın getirdiği kopukluklara karşı aile fertlerini bir araya getiren fitrî bir vesile ortaya çıkar. Değişen yemek düzeni, iftar ve sahur sofraları ailenin buluşma noktalarını teşkil eder.

Ailece kılınan teravih namazları, bilhassa avlusu olan aile dostu camilerde birlikte yaşanan özel hatıralara dönüşür. Okunan mukabeleler ve ortak duaların hâsıl ettiği mânevî atmosfer maddî-mânevî her türlü sıkıntıların aşılmasında önemli bir destek noktası olur. Ortak duygularla yaşanan açlık ve ardından gelen iftar sevinci, aile üyeleri

arasında empatiyi ve anlayışı derinleştirir.

Bayramlaşmadan Barışmaya Ailenin Tamiri

Ramazan'ın aile üzerindeki tesiri bayramla birlikte zirveye ulaşır. Bayram sadece bir kutlama değil, aynı zamanda aile bağlarını güçlendiren bir davranışlar kompozisyonudur. Nesiller arası köprü olan bayramlaşma ile ailenin en büyüklerinden başlanarak geliştirilen tebrikler ve çocukların el öpmeleri, babalarıyla birlikte bayram namazına gitmeleri, onların gelecekteki kültürel sermayelerinin en canlı sahneleri olarak ruh dünyalarında önemli bir yer tutar.

Ev ev dolaşarak yapılan bayram ziyaretleri, modern hayatta zayıflayan akrabalık münasebetlerini yeniden canlandırır. Bayram, kırgınlıkların ve küskünlüklerin son bulması için ilâhî kaynaklı bir vesile sunar. Çatışma yaşayan eşler ve akrabalar için ilk adımı bayram atmış olur ve taraflar bu mânevî atmosfere uyarak barışırlar. Sadece bu netice bile bayramın en önemli sosyal fonksiyonlarından biri olarak öne çıkar.

Empatiden Aksiyona: İçtimaî Cömertliğin Yükselişi

Oruç vesilesiyle yaşanan açlık tecrübesi, başkalarının ihtiyaçlarına dair empatiyi artırır ve bu his, müşahhas bir fedakârlık çıkışını tetikler. Ramazan ayında yapılan iyiliklerin daha faziletli kabul edilmesi, zekât ve fitre gibi mâlî ibadetlerin bu ayda yerine getirilmesini teşvik eder.³

Toplum Huzuru ve Suç Nispetleri

Ramazan'ın getirdiği mânevî atmosfer ve güçlenen içtimâî dayanışma doğrudan cemiye-tin huzuruna akseder. Geçmiş yıllara ait suç istatistiklerine bakıldığında Ramazan ayı boyunca suç nispetlerinde diğer aylara kıyasla %15-20 arasında belirli bir düşüşün olduğu görülür. Bu düşüşün arkasındaki temel dinamiklerden biri, zekât ve fitreyle birlikte fakirlerin iftara çağrılmasının getirdiği yumuşak iklimin, suçları ortaya çıkaran atmosferi zayıflatmasıdır. Diğer bir faktör de hakkıyla oruç tutulduğunda, sadece aç kalmanın ötesine geçilerek bütün uzuvlara oruç tutturma esprisi içinde ağızdan kötü söz çıkmamasının sağladığı irade eğitimiyle sabır ve fevrî davranışların engellenmesinin, bu suç oranını düşürmede önemli bir yer tutmasıdır.^{4,5}

Bağımlılıklarla Mücadelede Ramazan

Ramazan ayındaki irade eğitimi sigara ve alkol gibi zararlı alışkanlıklar üzerinde de tesirini gösterir. Üniversite

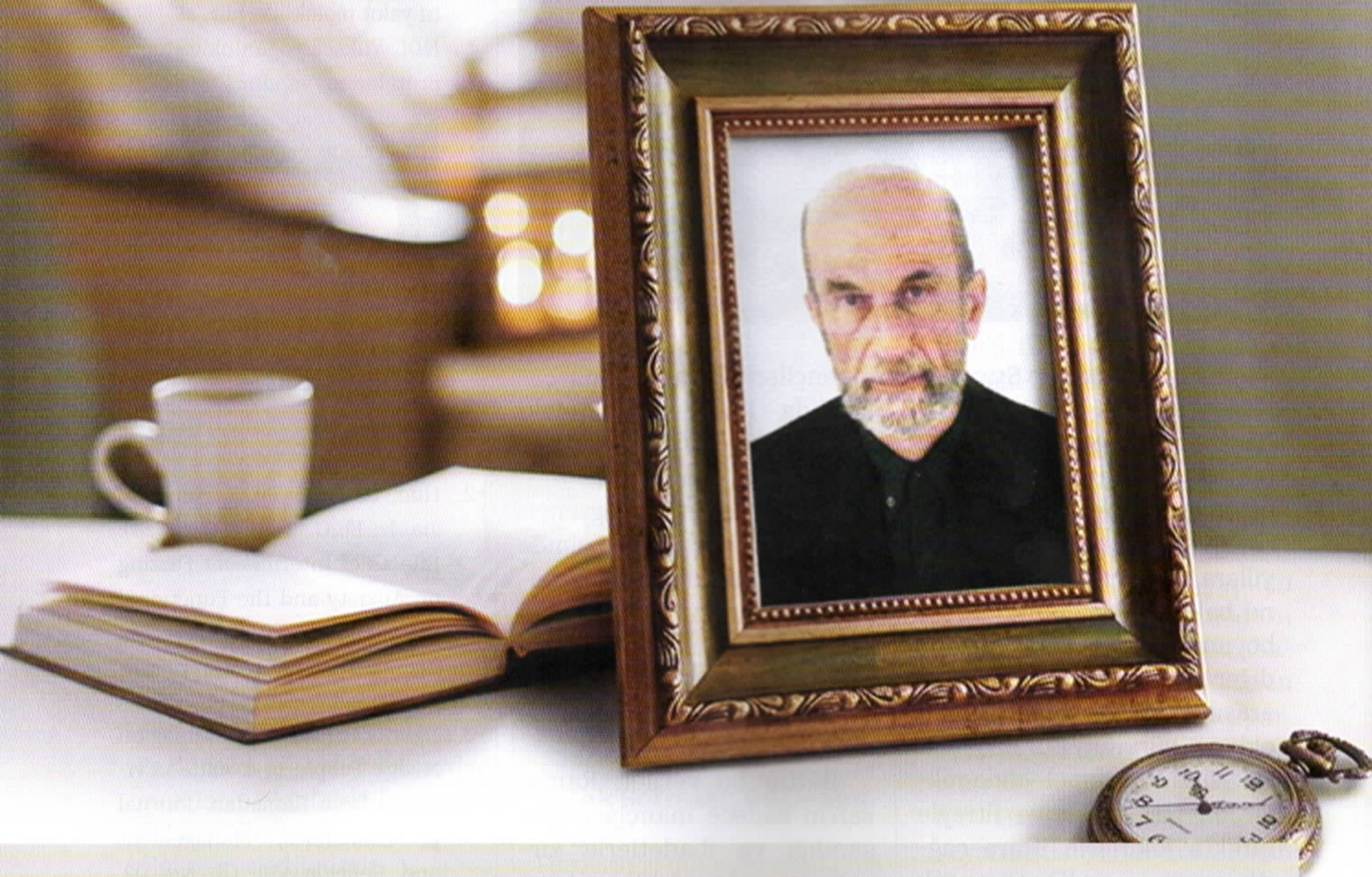
öğrencileriyle yapılan bir çalışmada Ramazan ayındaki davranış değişiklikleri incelendiğinde, sigara kullanımının özellikle erkek öğrencilerde daha belirgin biçimde azaldığı; alkol kullanan öğrenci topluluğu üzerinde yapılan bir çalışmada ise öğrencilerin %85 gibi yüksek bir oranla bu ayda alkol tüketimini azalttığı belirtilmiştir.⁶

Bütün bu veriler, Ramazan'ın sadece inançların yaşandığı ve ibadetlerle zirveleşen mânevî dünyaların terakkisine vesile olmasının ötesinde, ferdî ve içtimâî sağlığı her seviyede iyileştiren; toplum, aile ve fert temelinde bir ağ şeklinde tesir eden bütüncül bir mekanizma olduğunu göstermektedir. Ramazan'ın bütün bu hususiyetlerinden kaynaklanan dönüştürücü gücünün tesirini görebilmemiz için, gerçekten bütün uzuvlarıyla oruç tutan ve “*Ramazanlaşan*” insanlar olma yolunda iradenin kullanılması; herkesin *kendi kalbinin zümrüt tepelerinde* istifadeli ve neticesi hayırlı bir yolculuğu başarması dileklerimle.

- * **Keton:** Vücudun enerji ihtiyacını karşılamak için glikoz (şeker) yerine yağların parçalanmasıyla karaciğerde üretilen alternatif yakıt molekülleridir.
- * **HDL:** Yüksek yoğunluklu yağ ve proteinden yapılmış moleküller.
- * **LDL:** Düşük yoğunluklu yağ ve proteinden yapılmış moleküller.

Kaynaklar

1. Devran, B. B., Saka, M. (2023): Aralıklı Açlık (Intermittent Fasting). Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi. Cilt 8, No: f, s. 62-72.
2. Huo, L., Li, Y., Fu, Y., Yang, Z., Jia, L., Li, C., Zhang, B. (2025): Effects of Intermittent Fasting on Anxiety and the Functional Connectivity of the Amygdala in Healthy Adults. Alpha Psychiatry. Jun 30; 26 (3): 44384.
3. Uğur, Z. B. (2020): Does Religion Nudge People to Donate? Evidence from Ramadan. Journal of Economics, Management and Religion Vol. 01, No. 02, 2050007.
4. Akpınar, İ. (2024): “Dindarlık ve Suç” / “Religiosity and Crime”. Bilar: Bilim Armonisi Dergisi, Eylül/September 7 (1): 5-18. doi: 10.37215/ bilar.996962. Antalya İl Millî Eğitim Müdürlüğü. Antalya, 07100 Turkey.
5. Çalışkan, M. (2016): Kutsal Günlerin Suç Olgusu Üzerine Etkileri (İstanbul ve Sakarya Örneği). Doktora Tezi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bil. Enst.
6. Çalıyurt, O., Molla, S., Vardar, E., Abay, E. (2005): Effects of Ramadan Fasting on Self Esteem, Cigarette and Alcohol Use in College Students. Journal of Dependence; 6: 3-8.

İlk “Işık Ev”in Açılmasına
Vesile Olan İnsan:

Ahmet Karakullukçu

O, sırtındaki cübbenin ağırlığını ve başındaki sarığın leke götürmediğini bilen, her yönüyle saygın bir insandı. Vazifede olduğu yıllarda Murat Reis Camii ve Vakfı aracılığıyla birçok programda yer almış olup ömrünün yaklaşık 60 yılını din hizmetlerine adanmıştı. Kendisi, başta İzmir olmak üzere yurt genelinde binlerce talebenin yetişmesine vesile oldu.

Bugün aydın nesiller yetiştiren bütün müesseseler; bir dönemde yokluğun bağrına atılan bir küçük çekirdekten meydana gelmiş devasa bir ağaca benzetilebilir. Evet, karanlıkların birbirini takip ettiği bu dönemde yakılan bir mum misali, iki-üç insanın ancak sığıldığı kulübecikler, ardından Ahmet Yesevî ruhu taşıyan ‘Işık Evler’ ve daha büyük kompleksler tıpkı Hz. Muhammed’in (sallallâhu aleyhi ve sellem) nurunun bir tohum mahiyetinde ilk sebep olarak bütün arz ve semanın esasını teşkil ettiği gibi, o nur-u a’zâmın vesayetinde aynı şeyi yapmışlardır.”¹

Bu paragrafta geçen “Işık Evler” ifadesi; “Allah’ın, içlerinde şan ve şerefine yükselmesine ve isminin zikredilmesine izin verdiği evlerdir; onların içinde sabah akşam O’nu tesbih ederler...” (Nûr, 24/36) âyetiyle irtibatlı, daha doğrusu bu âyetle yakın bir münasebeti olduğu düşünülen bir tabirdir ki; bu yaklaşım hem Nur müellifi Bediüzzaman Hazretlerine hem de Hocaefendi’ye ait bir düşüncedir.²

İşte, Müslümanlığın bir kez daha yeniden gönüllere duyurulmasında âdeta minare şerefeleri gibi bir vazife gören, rüşeym hâlindeki bu evlerin çimlendirilmesinde ilk teklifi yapan bahtiyar insan bu biyografinin de konusu olan Eski İzmir Müftüsü Ahmet Karakullukçu’dur.

Doğumu ve Eğitimi

Ahmet Karakullukçu, 1933 yılında Konya’nın Beyşehir

“Işık Evler” ifadesi; “Allah’ın, içlerinde şan ve şerefine yükselmesine ve isminin zikredilmesine izin verdiği evlerdir; onların içinde sabah akşam O’nu tesbih ederler...” (Nûr, 24/36) âyetiyle irtibatlı, daha doğrusu bu âyetle yakın bir münasebeti olduğu düşünülen bir tabirdir.

ilçesi Doğanbey bucağında doğdu. İlkokuldan sonra tahsil hayatına İstanbul’da devam etti. İstanbul İmam-Hatip Okulu ikinci devre mezunlarındandı. İlk resmî görevine 1 Ocak 1953 tarihinde İstanbul Molla Hüsrev Camii müezzini olarak başladı. Daha sonra Eminönü Çandarlı Ahmet Çelebi Camii İmam-Hatibi olarak devam etti ve ardından yedek subay olarak askerlik hizmetini tamamladı.

Asker dönüşü Erdek ilçe Müftülüğüne atandı. Daha sonra 24 Şubat 1966 tarihinde İzmir İl Müftülüğüne tayin edildi. 12 Mart 1971 Muhtırası’nda bu vazifeden alınarak Çanakkale İl Müftülüğüne gönderildi. Kısa süre sonra (1972) Manisa Merkez Vaizi olan Müftü Bey, 1975’te de İzmir Merkez Vaizliğine getirildi. 1982 tarihinde emekli olan Karakullukçu, evli ve 2 çocuk babasıydı.

Damadı Atik Akkaya; onun her gün bir hadis ezberlediğini, sonra da bunu her sabah Murat Reis Camii’nde cema-

ate anlattığını, ayrıca onun talebe yetiştirme sevdalı olduğunu ve bu maksatla Murat Reis, Tatarı ve Başçı Vakıflarının kurulmasına da öncülük ettiğini aktarmış. Onun başlattığı güzelliklerden bir diğeri ise kimse rencide olmasın düşüncesiyle camilerde ilk defa zarf usulüyle para toplamayı başlatmasıydı.³

Ahmet Karakullukçu ve Işık Evler

İlk “Işık Ev”in hikâyesi de şöyle başlamıştı. 30 Ocak 1968’de Diyanet İşleri Başkanlığı üç kişiyi hac vazifesi için görevlendirdi. Bu üç kişiden biri de Fethullah Gülen Hocaefendi olup 18 Şubat 1968 günü hac için yola çıktı. Dönüşte İzmir Müftüsü beraberinde bir imam ile onu karşılamaya Ankara’ya geldi. Aynı gün geri dönmek zor olacağı için Ankara’da bir akşam misafir oldular. O zamanlar Ankara’da Bediüzzaman’ın talebesi Bayram Yüksel Abi’nin üniversite talebeleri için açtığı ve adına “Medrese” denen

Bu ilk evin harcı Müftü Bey'in teşvikiyle atılmıştı. O bahtiyar insan, yapılacak bu hayırlı hizmetlerin sadece malî yönünü temin etmekle kalmaz, aynı zamanda Kestanepazarı talebeleri için lojistik destekte de bulunurdu.

evler vardı. Bu talebelerin bulunduğu evlerden birinde o akşam 35 kadar üniversite talebesine sohbet etmesi için Hocaefendi davet edildi. Hocaefendi, bu davete Müftü Bey'le beraber gitti. O zamanlar, bu kadar talebenin böyle evlerde kalması ve kendilerini dinî müeyyidelere uygun yetiştirmeleri çok büyük bir hadiseydi. Dolayısıyla Müftü Bey, bu öğrencileri görünce çok duygulandı ve ertesi günü yola çıktıklarında şöyle dedi: *"Fethullah Hocam, biz de böyle bir ev açalım. İzmir'e gidişte ilk işimiz bu olsun. Siz bir ev tutun, talebeleri de yerleştirin, kirasını ben temin edeyim."*⁴

Hocaefendi, onun bu cömertçe teklifini bir yerde şöyle yâd eder: *"Ahmed Karakullukçu'nun bu hizmeti unutulacak gibi değildi. O bunları söyleyince dünyalar benim olmuştu. O gün için beş yüz liraya tuttuğumuz bu evin bir sene kadar kirasını İlim Yayma Cemiyeti'nden alarak ödedi. Ve İzmir'de bu türlü hizmetlerin başlamasına ilk nüve bu evle atıldı. Burası iki katlı bir binaydı. Üstünde de bir çekme kat vardı. Fırsat buldukça ben de bu eve gidip geliyordum."*⁵

Kiralanan bu evin ilk mukimleri Abdullah Aymaz, Ali Candan ve Mehmed Atalay Hocalardı. Aynı evde kalan Hüseyin Rençber isimli tale-

be ise Tıp Fakültesinde okuyordu. Hocaefendi, o evle ilgili bir hatırasını ise şöyle anlatmış: *"Kestanepazarı'nda idareci olduğum dönemde, Tepelik'te bir ev tutmuştuk. Orası bir yönüyle kötülüklere açık bir mahalleydi; fakat o evde hikmetini bilemediğim bir ruhanîlik vardı. Bazı geceler geç vakitlere kadar orada kalır ve arkadaşların arasında zamanı ihya etmeye çalışırdım. Yine mübarek gecelerin birinde, İşârâtü'l-İcâz'dan okumaya başlamıştık. Birkaç saat sonra arkadaşlardan bazıları istirahat çekilmişlerdi. Biz iki kişi müzakereye devam etmiştik. Tam, "Ey Habib-i Şefik! Ey Şefik-i Habib" ifadesini okurken, evin duvarlarından bir inilti gelmeye başladı. Ben dört-beş defa o hicran dolu sesi duydum. Duvardan etrafa yayılan ses "Off.. off!" şeklindeydi... Size kasem ederim; duvar âdeti bir insan gibi vuslat hasretiyle inliyordu."*⁶

Evet, "ruhanî" bir veçhesi bulunan bu ilk evin harcı Müftü Bey'in teşvikiyle atılmıştı. O bahtiyar insan, yapılacak bu hayırlı hizmetlerin sadece malî yönünü temin etmekle kalmaz, aynı zamanda Kestanepazarı talebeleri için lojistik destekte de bulunurdu. Çünkü Kestanepazarı Kursu, aynı zamanda İzmir Müftülüğü bünyesinde hizmet veren bir müesseseydi. Dolayısıyla Hocaefendi, yaz dönemi Buca

Kaynaklar Köyü yakınlarında talebelerin yetişmesi için bir kamp planladı. Bu kamp yeri şehirden uzak olup yakın civarda pazar veya market de yoktu. İşin garibi İzmir merkezden alınacak erzakı kamp yerine taşıyacak araç da yoktu. Ancak Merhum Akif'in; *"Bütün yokluk mu her yer? Bâri bir 'Yok!' der sadâ yok mu?"* dediği gibi de değildi. Zira İzmir Müftüsü vardı. O, ihtiyaçların karşılanması adına müftülüğün bünyesinde bulunan Skoda marka minibüsü talebelerin ihtiyaçlarını gidermek için tahsis ederdi ki bu o gün itibarıyla gökte ararken yerde bulunan bir nimetti.⁷

Müftü Bey'in bir başka özelliği ise insaf ve hakkaniyet ölçüleri içinde işi erbabına havale etmesiydi. O, ülkemizin üçüncü büyük şehri İzmir'de müftü olduğu dönemde diyalektik mantıkla hareket eden materyalizm yükselişteydi ve özellikle üniversite okuyan inançlı öğrenciler bu anlayışla baş edememekteydi. Bunlardan birisi de 1967 yılında üniversiteye başlayan Muammer Türkyılmaz idi. İnandığı hakikatleri anlatamamanın ızdırabını ve eksikliğini vicdanının derinliklerinde duyduğu bir gün, kendi kendine, *"Niçin acaba arkadaşlar, benim anlattıklarına inanmıyor ve kulak vermiyorlar? Acaba ben eksik mi anlatıyorum yoksa ihmal et-*

tiğim bazı meseleler mi var?” diye düşünmeye başlamıştı.

İşte bu düşüncelerin ahtapot gibi zihnini sardığı günlerin birinde Müftü Bey’e gitti ve “Hocam, benim birkaç sorum var, bunları cevaplayabilir misiniz?” dedi. “Nedir soruların?” deyince “Bunlardan ilki bana Rabbimizi anlatın; ikincisi İslam’ı ve Hazreti Peygamber’i (sallallâhu aleyhi ve sellem); üçüncüsü de ahiret gününü anlatın ki ben de okulda arkadaşlarıma anlatabileyim.” dedi. Onu dinleyen Müftü Bey; “Oğlum, ben senin sorularına tatmin edici cevap veremem. İzmir’e Fethullah Hocaefendi adında âlim bir zat geldi; sen git bu soruları ona sor, o sana gerekli cevabı verir. Cuma günleri Kestanepazarı’nda vaaz verir. Sen git, onu ara bul.”⁸ dedi.

Evet, onun böyle demesi fazilet ve kadirşinaslık açısından takdir edilecek bir davranıştı. Aslında bir hakkın teslim edilmesi idi bu. Herkes bunu yapamayabilirdi. Tevazu ve ilmî nezaket sahibi olan Müftü Bey, insaf ve hakkaniyetin gereği, bu meseleyi işin ehline havale etmede de hiçbir zaman bir Müslümana yakışmayacak kıskançlık ve haset girdabına düşmedi.

O, sırtındaki cübbenin ağırlığını ve başındaki sarıgın leke götürmediğini bilen, her yönüyle saygın bir insandı. Vazifede olduğu yıllarda Murat Reis Camii ve Vakfı aracılığıyla birçok programda yer almış olup ömrünün yaklaşık 60 yılını din hizmetlerine adamıştı. Kendisi, başta İzmir olmak üzere yurt genelinde binlerce talebenin yetişmesine vesile oldu.

Fakat yıllar göz açıp kapayıncaya kadar geçivermişti. Talebe yetiştirme aşkıyla koşuştururken yaşı farkında olmadan 74’e gelmişti ki “Her nefis ölümü tadıcıdır.” (Ankebût, 29/57) âyeti gereği o da 23 Ekim 2006 tarihinde “hayatın lezzetlerini acılaştıran ölümü” tatmıştı. Naaşı, Murat Reis Camii’nde kılınan cenaze namazının ardından Menderes ilçesi Küner köyüne defnedildi.

Onun vefatı üzerine Muhterem Fethullah Gülen Hocaefendi şöyle bir taziye mesajı yayımlattı: “İzmir eski müftülerinden, mesai birlikteliği yaptığım değerli insan Ahmet Karakullukçu Beyefendi’nin vefatını teessürle öğrenmiş bulunuyorum. Merhuma Allah’tan rahmet diler, başta kederli ailesi olmak üzere, bütün akraba ve dostlarına sabr-ı cemil niyaz ederim.”⁹

Biz de bu yazı vesilesiyle ışık süvarilerinin yetişmesinde önemli bir yeri bulunan ve Işık Evlerin açılmasına vesile olan o bahtiyar insanı rahmetle anıyoruz.

23 Ekim 2006 tarihinde “hayatın lezzetlerini acılaştıran ölümü” tatmıştı. Naaşı, Murat Reis Camii’nde kılınan cenaze namazının ardından Menderes ilçesi Küner köyüne defnedildi.

Kaynaklar

1. M. Fethullah Gülen, “Dünden Bugüne İbn Erkam Evleri”, *Prizma* 2, Nil Yayınları, İstanbul, 2011, s. 22.
2. Gülen, a.g.e, s. 23.
3. Fethullah Gülen Web Sitesi, “Merhum Ahmet Karakullukçu” <https://fgulen.com/tr/basindan-tr/dizi-yazilar-dosyalar/ozel-dosyalar/>
4. “A.g.m.”
5. “A.g.m.”
6. Tarık Burak, “İlk Hac ve İlk Hizmet Evi”, <https://hizmetten.com/asik-i-sadik-fethullah-gulen-hocaefendi-21/>
7. Fethullah Gülen Web Sitesi, Özel Dosyalar, “a.g.m.”
8. “A.g.m.”
9. <https://www.fgulen.com/tr/hayati-tr/taziyeleri/Ahmet-Karakullukcu-Icin-Verdigi-Taziye-Mesaji>

Beşinci Katın Merdiveninde

Öyle mutlu uyandım ki... İçimin zehri akıp gitmiş. Göğsümde taşıdığım yüküm hafiflemiş. Gözlerimin akı daha ak, karası daha kara. Zihnim alıştığım kargaşadan azat! Gönlüm süttten beyaz. Kendime şaşıyorum. Bildiğin mutluyum.

Bir rüya görmüşüm ama ne rüya!.. Gördüklerim -hâlimden anlıyorum- hücrelerime işlemiş. Bütün bedenimi ele geçirmiş, gevşetmiş. Yataktan kalkasım yok. Ama ne rüya! Ne rüya da... Rüya ne? Beynimin içinde bir perde. Rüya ne? Her şey buzlu bir camın ardında.

Bir kalabalıktayım. Kim bunlar? Hem hepsini senelerdir tanıyorum hem kimsenin adı yok. Kitaplık var. Kitap dolu. Duvarda bir tablo asılı. Bir akarsu manzarası, ağaçlar... Fonda bir müzik, türkü gibi ama türkü değil.

Yataktan kalkmalıyım. Giyinmeliyim, hatta acele etmeliyim. İşe gitmeliyim. Şantiye-ye geç kalmamalıyım.

Şantiye fikri içimi buruyor. Bursun, kalkmalıyım. Şef, geç kalmamam konusunda ilk gün uyardı. Ben hiç geç kalmadım, kalmam da ama uyardı. Uyarsın, deyip geçemiyorum. Alınıyorum böyle şeylerden artık. Ama iki çift laf da edemiyorum. Ağzının payını versem mesela...

Yapamam ki.

"Viran olası hanede evlad u iyal var." diyeceğim ama hane zaten...

Kalkıp giyindim. Çocuklarla, hanımla vedalaştım. Her iş günü uzun yolculuğa çıkar gibi vedalaşıyoruz. Cümbür cemaat uğurlamaya geliyor üç çocuk, bir kadın. Onlara daha bir huzurlu sarıldım. Aklımda rüyadan buğulu sahneler, ruhumda ise huzur...

Minibüs durağına koştum.

Şantiyenin kapısında şef saatine bakıyor. "Aferin" çekiyor... Soyunma odasına koşuyorum. Beni bilgisayarlı kantarın başına alacaklarmış. Patron, "Okumuş adam, çabuk öğrenir." demiş. Şef istememiş. "Boylu boslu, tuttuğunu kaldırıyor. Bana inşaatta lazım." demiş. Gıkım çıkmadığından her işe sarıyor. Önceleri beni takdir ediyor

diye sevinirdim ama bildiğin kullanıyor... Yine de çalışırım. Ben hainlik bilmem. Aldığımı hak etmeliyim. Kaytarmam. Kimin işi olursa olsun.

Eskiden de öyleydi. Memurken. "Devletin enayisi sen misin?" demişti şubeden arkadaşlar. Çalışırdım, çalışmalıydım hem. Görevdeyken esnafın mekânında yer, içer; hesap ödemedi kalker giderlerdi. Çok zaman geri dönüp yediklerimin parasını vermişimdir. Duyulunca beni şubede istemediler. Onları zor durumda bırakıyordum. Ahlak abidesiymişim.

Sonra zaten...

Yeni bir görüntü daha aralandı zihnimde. Yer sofrası. Diz çöküp oturmuşum. Ne yiyorum ki böyle? İçim yine süt liman. Şefin görüntüsü silinip gitti. Rüyamın keyfine daldım tulumları giyerken. Ama yemek çok güzel. Ne yediğimi hatırlamıyorum da tadı enfes! Arada böyle rüyalar görsem ne iyi olur. Her köşe başından karabasan çıkacak değil ya!

İki saat kadar çalıştık. Nefes almamacasına. İnşaat çok büyük. İşin acelesi var. Sigara molası verenlerden biri bana seslendi. Şef beni istiyormuş. "Hayrola?"

Bilmem dedi, dudağını büktü. Parmağıyla aşağıyı işaret etti. Dokuzuncu kattan... Kasıtlı değilse niye?

Merdivene sardım.

Babam, elinde bir zanaat olsun deyip biraz kalıpcılık, biraz demircilik öğretmişti zamanında. "Okusan da cebinde dursun." Okuduk da...

Bir kalabalıktayım. Kim bunlar? Hem hepsini senelerdir tanıyorum hem kimsenin adı yok. Kitaplık var. Kitap dolu. Duvarda bir tablo asılı. Bir akarsu manzarası, ağaçlar... Fonda bir müzik, türkü gibi ama türkü değil.

Bu merdiven ancak böyle biter. Başka başka şeyler düşüneceksin ki kaçınıcı katta olduğunu, ne kadar kaldığını takip etmeyeceksin.

Rahmetli iyi ki bugünleri görmedi.

İçeriden çıkınca ne yap-sam diye bakınırken Şem-seddin Abi'ye rastladım. Yan

koğuştan. Telefona, açık görüğe giderken iki çift laf etmişizdir. Pek samimi değildik ama selamımız vardı. Dışarıda can ciğer kuzu sarması olduk o başka.

“İnşaat işi var, razı olursan şefle görüşürüm?” dedi. Bu malum şefle... “Senin gibiyse gelsin.” demiş. Şemseddin Abi başkadır ama ben de çalışırım. Seçim şansım yoktu. Geldim. Ortam benim ortamım değil, iş yorucu ama kazancı idare eder. Sigortası da var. Patronun arkası sağlamış! Bize sigorta yapmaktan korkmuyor, dedi Şemseddin Abi.

Şef, karşıdan beni görür görmez el etti. 100 metre var aramızda. Bana bir şeyler konuşuyor. Makinelerin gürültüsünden duyulmuyor. Duyulmaz zaten ama konuşuyor. Duyulmayacağını bildiği hâlde konuşuyor. Elini telefon gibi kulağına götürüyor. Konuşurken kasılıyor. Yanında birileri daha var. Onlara rağmen benimle konuşuyor. Yanına varıyorum. Şimdi onlarla konuşuyor, ben bekliyorum. On beş dakika!

Tek soru:

“Şemseddin nerede?”

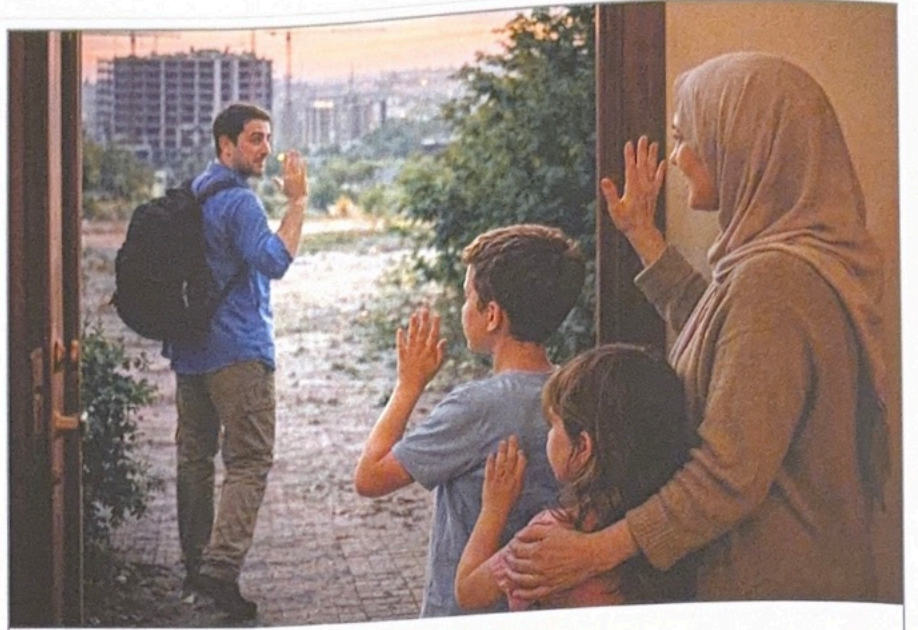
“Bilmem, gelmedi mi?”

Telefonu kapalıymış. Bir de ben aradım. “Allah Allah! Yapmazdı hâlbuki. Hiç yapmazdı. Hasta falan mı acaba?”

Şef, elinin tersiyle “Git!” işareti yaptı. Yanında başkaları varken. Uşağı olsam böyle davranmaz. Bir gün...

Dokuz katı çıkarken aklımda Şemseddin Abi.

Telefonunu yine aradım. Ulaşılamıyor. Hasta olsa niye kapalı olsun? Niye haber vermesin?

Kalkıp giyindim. Çocuklarla, hanımla vedalaştım. Her iş günü uzun yolculuğa çıkar gibi vedalaşıyoruz. Cümbür cemaat uğurlamaya geliyor üç çocuk, bir kadın. Onlara daha bir huzurlu sarıldım. Aklımda rüyadan buğulu sahneler, ruhumda ise huzur...

İçim çürüklüyor. Biraz daha bekleyeyim. Şimdi çıkar gelir, “Amma yaptın yiğidim!” der. Mahcup olurum. Yine de rahat değilim.

Rüyamda var mıydı Şemseddin Abi? Onu düşünüyorum. Yok! Bir abi vardı ama o değil. Sanki daha eski zamanlardayım. Toyluk zamanlarım. Gencim galiba. Çocuğum belki. Şu buzlu cam aralanmadı gitti. Ne rüyaymış ama!

Dokuz kat da çık çık bitmiyor!

Öğle arası çay ocağında oturuyorum. Çay bedava. Yoksa oturmam burada. Duman altı olmuş ocak. Sigara içmeden kırk yıllık tiryaki gibi kokuyorum. Kavga kıyamet... Şaka, küfür gırla... Keyifler yerinde. Çok daralırsam çayı alıp çıkarım ama daha

uygunsuz muhabbet açmadılar. Futbol konuşuyorlar. Akşam oynayacakları okeyin planındalar. İlk zaman bir iki beni zorladılar. Ben anlamam, deyip sıyrıldım. İyi adamlar ama frekanslarımız başka.

Biri daha Şemseddin Abi'yi sordu. Meraktan mı onun işini de sorana yüklediklerinden mi bilemedim. Severler gerçi. Benim gibi soğuk değildir Şemseddin Abi. Her yere yetişir, herkesle konuşur. Geçen birinin oğluna ders bile vermiş. “Sen duvarcı ustasıysın, senin neyine ders!” dedim. “Gence bir faydam olsun varsın.” dedi. Hem kendini yoklamış. Dersleri unutmamış.

Bir daha aradım. Yok, ulaşamıyor. Bir çözüm, bir çare olmalı. Rüyamda telefonun olmadığı zamanlardaydık ga-

liba. Cep telefonsuz günler demek ki. Evet, evet bir teyp vardı. Kaset vardı. Ne çalışıyordu? Melodiyi de çıkarıcağım ama burada değil. Ani bir kahkaha koptu. Biri aleni sövdü. Çayı alıp çıkıyorum. Keyfim denk değil, aklımda Şemseddin Abi.

İş başlayıp dokuz katı yeniden çıkınca ciğerlerim tamamen açıldı. Yelken gibi genişlemişlerdir sanırım. Kondisyon tavan.

“Çalışmalıyız, çalışmalıyız, çok çalışmalıyız.” Şef söyledi. Patron gelecekmiş. Patronun lafı bu. “Çalışmalıyız...” Bize çalışmak, sana yemek... “Çalışmalıyız, çalışmalı...” Hem de kimlerle kimlerle?.. Helalühoş olsun diyeceğim ama dönen rüşvetin haddi hesabı yokmuş! Şemseddin Abi söyledi. Her şeyi bilir kendisi. Google gibidir. Bu binalar on dört kat olacak. Bu civarda altı kattan sonrası mümkün değilmiş. Rüşvetle inşaat ruhsatı almışlar. Google Abi söyledi. Onun yalancısıyım. On tane, on dört katlı bina. Döner paraya bak. Olsun biz yine de çalışmalıyız, çalışmalıyız, eve ekmek götürmeliyiz. Çocukların yüzünde tebessüm, hanımın gözünde ışık olmalıyız. Çok çalışmalıyız, çok...

İki saat çalıştık. Patron geliyormuş, aşağıda toplanın. Toplanalım. Dokuz kat!

İnerken telefonum çaldı. Eşim. Tüh nasıl aklıma gelmedi. Hâlbuki o arardı Şemseddin Abi'nin eşini.

“Nasılsın? İyisin değil mi?” Bir şeyler dolaşüyor zihninde. Nasıl söyleyeceğini bilemiyor. Tanıyorum yoldaşımı sonuçta. Keyfi yok ama ne diyecek?

On kişi yer sofrasında lapa pilav, sulu nohut yiyoruz. Pilav tek parça çıkmış âdeta tencereden. Pasta gibi. Salçalı suda nohut arıyoruz. Ama yemek çok güzel. Ben böyle pilav, böyle nohut yememişim hayatımda. Nohutun suyunu pilava boşaltıyoruz sonra. Kalanı da öyle bitiriyoruz.

“Sadede gel hanım.”

“Şemseddin Abi'nin eşi aradı. Sabah beşte Şemseddin Abi'yi gözaltına almışlar.”

“Yeniden.”

“Yeniden yapılanmadan.”

“Kendine dikkat et!”

Beşinci katta merdivene çöküyorum.

“Biz yerle bir olmuş hayatımızı yapılandırmaya çalışıyoruz.”

Telefonu kapatıyor.

Rüyamı hatırladım şimdi. Lise 2'deyim. Ertuğrul Abilerdeyiz. Şemseddin Abi gibi bir abi. Evin salonundayız. Kitaplıkta risaleler, kitaplar. Çoğunu okumuşum. Duvarda o eski tablo. Bir çağlayan var. Yeşil, nehir yeşili. Kenarında bir yazı: “Seni bir katre görüp küçümseyenler bir gün böyle bir çağlayan hâline...”

On kişi yer sofrasında lapa pilav, sulu nohut yiyoruz. Pilav tek parça çıkmış tencereden. Pasta gibi. Salçalı suda nohut arıyoruz. Ama, ama... Ama yemek çok güzel. Ben böyle bir pilav, böyle bir nohut yememişim hayatımda. Buldum. Son nohutu da ben buldum. Nohutun suyunu pilava boşaltıyoruz sonra. Kalanı da öyle bitiriyoruz.

Her ayrıntı cam gibi. Zihnim berrak su.

Kaseti takıyor biri. Bu müziği çok seviyorum:

“Gönül Seni bulmuş ise

Başkasını arar mı hiç?

Ateşine yanmış ise

Başka nara yanar mı hiç?”

Beşinci katın merdiveninde Şemseddin Abi'ye ağlıyorum.

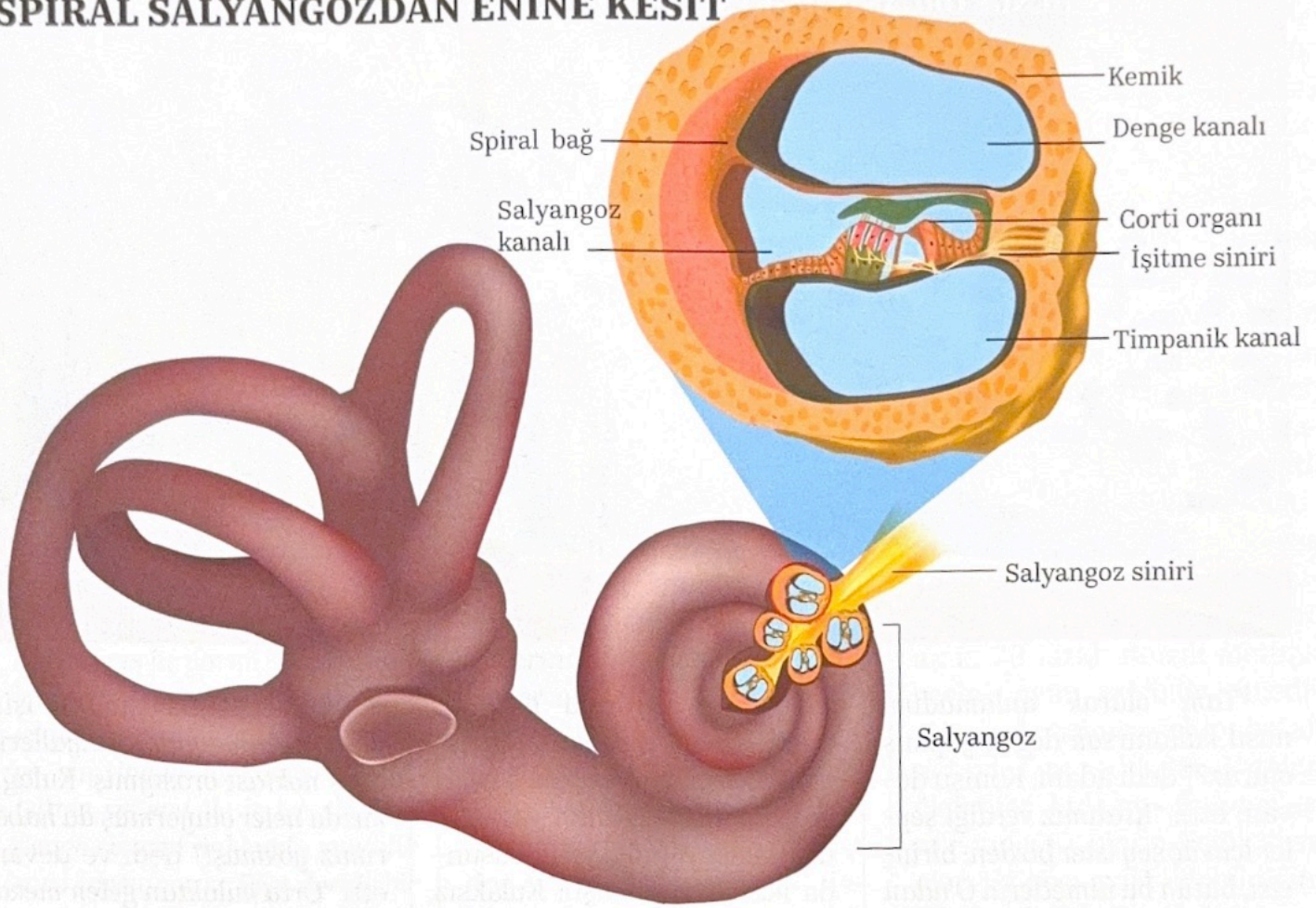
Kulaksız Adam

Kulağın yalnızca işitme kısmına dair, giriş mahiyetinde öğrendiği bu bilgilerin bile alması gereken ders için yeterli olduğunu gören adamın, kendisini rüyasıyla ikaz eden ve bütün organlarını eksiksiz hediye eden Rabbinе şükür secdesi için gözyaşları içinde alnını yere koymaktan başka bir yolu kalmamıştı.

“**D**an... dan...dan” sesleriyle uyandı. Davul sesiydi bu, ama Ramazan ayına daha çok vardı? Pencereye koştu. Henüz güneş doğmamıştı. Bir adam davul çalarak insanları uyandırıyor, bir yandan da *“Haydi geç kalmayın! Kralı bekletmeyin!”* diye bağıyordu. Zor duyduğunu hissetti, fakat önemsemedi. Olan bitene bir mânâ veremiyordu. Sokaktaki evlerin lambaları birer birer yanıyor, evlerinden çıkan insanlar aynı istikamete doğru yürüyordu.

Karşı komşusunun kapı sesini duydu. O da evden çıkıyor olmalıydı. Hemen kapıyı açtı. Komşusu ayakkabılarını giyiyordu. *“Komşu, ne oluyor?”* diye sordu. Komşusu başını kaldırıp bakınca birden irkildi ve korktu. Komşusunun burnu yoktu! Evet, burnu sanki bir resimden silinmiş gibi, olması gereken yer bütünüyle boştu. *“Haydi! Haydi vakit geldi!”* dedi komşusu adamın yüzüne bakarak. Fakat adam tam işitmedi. Tekrar bağırarak *“Haydi, çabuk gel! Gitmemiz gerek!”* dedi. *“Neyin vakti, hayırdır?”* dedi heyecanla adam. Komşusu, yüzünü işaret ederek *“Eksikleri tamamlama vakti!”* dedi. *“Ne oldu senin burnuna?”* diye sordu adam. *“Ne olacak, hepimize olan işte!”* dedi adamın sağ kulağını işaret ederek. Adam, kulağında bir tuhaflık olduğunun farkına vardı ve elini sağ kulağına götürdü. O da ne, kulağı yoktu! Aynaya bakmak için lavaboya koştu. Tek kulakla korkunç görünüyordu; bir çığlık atarak *“Haydi,”* dedi, *“haydi ne*

SPİRAL SALYANGOZDAN ENİNE KESİT

yapacaksak yapalım!” Başını da bir atkıyla sarmaladı, başkaları görmesin diye.

Beraber merdivenlerden inerken “Tamam, sakın ol, şimdi sana olup biteni anlatacağım.” dedi komşu: “Bizim bir Kralımız var; sahip olduğumuz her şeyi ona borçluyuz. Yaşamamız için gerekli olan her şeyi lütfeden, mesela hayvanları ve bitkileri bize hizmetkâr eden O’dur. Organlarımızı, elimizi, ayağımızı, ağzımızı, burnumuzu; yani bütün âzâlarımızı tastamam ihsan eden de O’dur. Bizler ve bütün canlılar O’nun himayesindeyiz.”

Hâlâ şoktaydı tek kulaklı adam; olan biteni anlamaya çalışıyordu. Artık yola çıkmışlar, diğer insanların gittiği tarafa yönelmişlerdi. Yolda ilerleyenlere yaklaşıncı etra-

fına bakındı; gördükleri onu sarstı. Bütün uzuvları tam olan neredeyse tek bir normal insan bile yoktu. Kimi tek bacaklı, kimi tek elliydi; kiminin ise iki gözü birden yoktu, birilerinin yardımıyla yürüyordu... Adam hayretle karışık bir korku içindeydi.

Tekrar sordu: “Nereye gidiyoruz, bu insanlara ne oldu?” “Organlarımızı kontrol ettirmeye gidiyoruz.” dedi komşu. “Hastaneye mi gidiyoruz?” diye sordu adam. Gülümseyerek anlatmaya devam etti komşu: “Hayır, bütün bu uzuvlarımızı Kralımız verir, fakat O’nun istediği sınırlar içinde doğru kullanmamızı talep eder ve bunu da günde beş defa yaverlerine kontrol ettirir. Her mahallede O’na ait mekanlarda, gözlemcileri bu kontrolleri yapar. Kral

adına çalışır bu görevliler; organları yanlış kullanan, uyarıları ve sınırları dikkate almayan olursa hatalı kullandığı âzâsını alır. Oralarda organlarımız ve nasıl kullanılacakları hakkında bilgi de verilir herkesin ihtiyacına göre. İşte biz de o yerlerden birine gidiyoruz.”

Şaşkınlık ve dehşet karışımı bir ifadeyle “Nereden biliyor bu görevliler doğru kullanılıp kullanılmadığını?” diye sordu adam. Komşu “İnanmayacaksın ama bunu ilgili organ kendi lisanıyla anlatır, yani âzâlarımız elimiz, gözümüz, kulağımız dile gelir. Kendilerinin nerelerde, hangi gâyeler için kullanıldığını tek tek anlatırlar.” Adam şoktaydı. İnanmak istemese de bütün bunlara başka çaresi görünmüyordu.

"Tam olarak anlamadım, nasıl kullanırsak doğru yapmış oluruz?" dedi adam. Komşu devam etti: "Kralımız verdiği şeyler için üç şey ister bizden; birincisi, bütün bu nimetlerin O'ndan geldiğini kabul etmek ve bunu hiç hatırdan çıkarmamak; ikincisi, bu harika nimetleri tanıyıp tefekkür ederek hikmetlerini düşünmek; üçüncüsü ise yoktan verilen hayatımız ve ihsan edilen bütün bu nimetlerin değerini fark ederek teşekkür etmek."

Artık varmışlardı Krallığın organ kontrol ve montaj merkezine. "Tamam, çıkışta görüşürüz." dedi komşu. Çok sıra vardı; kimi eksik uzvunu geri almak için imtihana giriyor, kimilerinin de kontroller neticesinde organı geri alınıyordu. Konuşan organlar gördü. Görevliler onlara nasıl kullandıklarını, hâllerinden memnun olup olmadıklarını soruyordu. Çok şaşırdı gördüklerine, "Aman Allah'ım, ya benimkiler de konuşursa!" diye iç geçirdi.

Çıkışta buluşmalar tekrar komşuyla. Artık güneş doğmuş, etraf aydınlanmıştı. Komşu

mutluydu, burnunu geri almıştı. Fakat bir daha yasaklı maddeler ve haram şeyleri koklamama ve Kralın yasakladığı işleri yapmama hususunda ikazlar yapılmıştı. Kulaksız adam hazırlıksız gittiği için bir şey yapamadı, hatta neredeyse gözünün birini de kaybedecekti; harama nazar etmeme konusunda ciddi ihtar edildi. Kulakla ilgili bir saatlik ders dinledi. Gıybet ve iftiraları, yalan haberleri dinlememenin yanında başkalarının konuşmalarına kulak kabartmama, kendisini ilgilendirmeyen konuları merak etmeme konuları da anlatıldı. Bir de kitapçık aldı, öğleye kadar hazırlanıp gelirse imtihana girebilecek ve kulağını geri alabilecekti.

"Komşusu, neler anlattılar seminer nasıl geçti?" diye sordu. Heyecanla anlatmaya başladı adam: "Önce bize dalgıç kıyafetleri giydirdiler. Sonra bir odadan geçerek içi sıvı dolu başka bir yere girdik. Burası harika bir şekilde tasarlanmış helezonik bir iç kulak modeliymiş, işitmenin nasıl oluştuğu burada

anlatılıyormuş. Beyindeki işitme merkezine giden sinyallerin çıkış noktası orasıymış. Kulağımızda neler oluyormuş da habirimiz yokmuş!" dedi ve devam etti "Orta kulaktan gelen mekanik ses uyarılarının elektrik sinyallerine dönüştüğü bir santralmiş iç kulak. Yüzerek dolaştık bu dolambaç şeklindeki kanalların içinde. Buraya ulaşan ses dalgaları sıvıyı titreştiriyordu. Salıngoz kabuğuna benzeyen ana gövdenin iç duvarına sabitlenmiş olan Corti organı içinde çok ince tüycükler (cilia) vardı. Bir milyondan fazla olan bu tüycükler dip kısımdan sinir hücrelerine bağlı olup, uç kısımları ise içinde yüzdükleri sıvının hareketlenmesiyle salınım yapar ve bu titreşimler sinir hücrelerinde elektrik sinyaline çevrilir. Gelen sesin şiddetine göre saniyede 20 bin kez hareket edebilmekte olan bu tüycükler çok hassas bir yapıdaydı. Öyle ki tüycüğün uzunluğu 500 metre olsa ve sadece uç kısmındaki 2 cm'lik bir kısım bile hareketlense sinyal oluşmaktaydı. Mekanizma harikuladeydi. Tüycüklerden, titreşim

büyüklüğüne göre bağlı bulundukları sinir hücrelerine iyon, yani yüklü parçacıklar girmektedir. Ne kadar çok iyon girerse beyne de o kadar çok elektrik sinyali gidiyordu. Tabii ne kadar çok sinyal gidiyorsa o kadar iyi bir işitme ortaya çıkıyordu.”

Tam bitti artık serbest kalıyorum herhâlde dediğim anda kulağın içindeki yarım daire kanallarının üçü birden konuşmaya başladı: Dur hele daha bitmedi, henüz sadece ses işitme sisteminin bir özetini dinledin. Aynı iç kulaktaki denge mekanizmasını anlatmadık. Salyangoza bağlı birbirine dik olarak bağlanmış üç yarım daire kanalı içindeki denge taşlarını taşıyan jelatin yapıdaki cupula ve denge sinirinden hiç bahsetmedik. İşitme sistemi ile iç içe olan bu denge sistemi hakkında şimdilik soru sormuyoruz. Eğer ileride bir yanlışını hissedersen buradaki denge taşlarını ve içinde yüzdükleri sıvının yapısını değiştiririz ve yolda yürüyemez, başım dönüyor diye gider yatarsın.

Yaşadıklarının şaşkınlığıyla beraber hem hayranlık hem korku hislerinin tesiriyle, “O kadar muhteşem şeyler öğrendim ki hâlâ şoktayım, bu girift olağanüstü şeyler kulağımızın içinde olurken bu kadar ince bir sanatı hiç tanımamış olmamız üzüntü verici.” dedi ve ekledi: “Biliyor musun komşu, vücudumuzun her yerine kılcal damarlarla ulaşan kan akımı burada yok. Olsaydı onun çıkarttığı akım sesini algılayan sistem bizi uyutmazmış.” Evine dönen adam çok yorulmuştu. Sabahın bu vaktinde ayakta olmaya alışkın olmadığından hemen uykuya daldı.

“Dan... dan...dan” sesleriyle uyanır, kahramanımız. Afacan

oğlu eline aldığı mutfak eşyalarıyla gürültü yapmaktadır. Fakat hâlâ o gördüğü rüyanın etkisindedir. Elini kulağına götürür ve bir derin oh çeker. İki kulak da yerindedir fakat emin olmak için lavaboya koşar. Evet göz, kulak, burun hepsi yerindedir. Ağlayarak sevinçle karışık bir sinir boşalması yaşar. “Şükürler olsun Rabbim, şükürler olsun! Verdiğin bütün nimetler için, yaratılış gayesine uygun kullanmadığımız hâlde, düşümemiz için fırsatlar verdiğin için. Günlük hayatta farkına varamadığımız harikulade lütuflarını hatırlattığın için şükürler olsun.” dedi ve hemen internetten kulakla ilgili bilgiler bulup okumaya başladı:

Kulak kepçesinden kulak zarına kadar uzanan yol doğru bir tünel şeklinde değildir, âdeta bir viraj alarak zara ulaşılır. Böylelikle dışarıdan gelebilecek darbeler ve rüzgârla savrulup kulağa giren iri tozların çarpmasına karşı zar korumaya alınmıştır. Eğer dış kulak yolumuzun bu özel yapısı olmasa, yıkanırken bile kulak zarımız kolayca yırtılabilecekti. Kulağımız; vücudun dışından gelerek metabolizmaya zarar verebilecek mikrop, toz ve yabancı maddelerin girişine müsait, dışarı açılan bir pencere gibidir. Ancak, dış kulak yoluna yerleştirilmiş salgı bezleri ve kıllar, içeri girebilecek bu yabancı maddelerin önünde bir set oluşturur. Burada salgılanan sıvılar kılların çevresine temas ederek, kılları da yapışkan hâle getirir. Bezler tarafından salgılanan bu sıvının mikrop öldürücü bir özelliği de vardır.

Kulağımız belli bir sınır içinde çok hassas seslere duyarlıdır, fakat Rabbimiz sadece ihtiyacımız ölçüsündeki sesleri işitebilme kabiliyeti vermiştir. Frekansı 20 ila 20.000 hertz arasındaki sesleri algılayabiliriz. Böylelikle yerde yürüyen karıncanın ayak sesinden, kan damarlarımız içindeki kanın hareketinden veya gökte uçan kuşların kanat seslerinden rahatsız olmayız. Ayrıca, kalabalık bir ortamda çok farklı sayıda ses olsa bile, dikkatimizi bizi ilgilendiren kişiye yoğunlaştırdığımızda onu işitebiliriz. Bir orkestra şefi aynı anda 28 farklı müzik âletinin sesini ayırt edebilir, dilediği sese konsantre olup, hatalı notayı fark edebilir. Yapılan ölçümler kulağın, frekansları arasında 10 binde üçlük fark olan iki sesi ayırt edebildiğini göstermiştir.

Bu bilgilerin açtığı tefekkür ufkunu henüz tam sindiremeden *denge sistemini* anlamamanın zorlaşacağını düşünerek, denge ile ilgili bilgileri daha sonra incelemek üzere bir kenara koydu. Kulağın yalnızca işitme kısmına dair, giriş mahiyetinde öğrendiği bu bilgilerin bile alması gereken ders için yeterli olduğunu gören adamın, kendisini rüyasıyla ikaz eden ve bütün organlarını eksiksiz hediye eden Rabbine şükür secdesi için gözyaşları içinde alnını yere koymaktan başka bir yolu kalmamıştı. ■

Kaynaklar

1. Arif Sarsılmaz, “Ben Hasan’ın Kulağıyım”, *Sızıntı*, Eylül, 2000.
2. <https://hearing-science.net/how-hearing-works-67056>

Hikmetli Yürümeler

Müminlerin hem kendi geleceklerine hem de etraflarına olumlu tesirlerle yürümeleri onlardaki hikmet atmosferine bağlıdır. Ramazan'da her dinden, kültürden insanlara sofrayı açmak, birlikte programlar düzenlemek hikmet renkli faaliyetlerden olduğu için dikkat çekmekte ve kabul görmektedir.

Hikmet, bilginin işlenerek insanın kalb ve ruh dünyasına faydalı hâle getirilmesi olarak tanımlanabilir. Bu sayede insan dünya hayatında huzurlu yaşarken yeniden dirilmede ahiret saadetine ulaşmayı da elde edebilir. Kur'an'da bilgiye, *bilenlerle bilmeyenlerin bir olmayacağı* (Zümer, 39/9) vurgusu ile ayrı bir değer biçilmiştir. Yine onun ilk emrinin "Oku" olması da bilgiye ulaşmanın önemli bir yolu olarak

görölmelidir. Ancak Kur'an bilgiyi hiçbir zaman tek başına ele almaz. Çünkü "Oku" emrinin arkasından "*Yaratan Rabbinin adıyla*" ifadesi gelir. Bilgiden maksat insanı Allah'a götüren esmadır, marifettir. Bu açıdan bilginin kıymeti, onun hikmete ulaşmanın bir basamağı olmasından kaynaklanır.

Hikmet bir yönüyle Kur'an'ın inceliklerini anlama, onun şerh ettiği kâinat kitabının sırlarını çözme melekesidir. Onun gayesi ise Allah'a ve ruha

De ki: “Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?”
(Zümer, 39/9)

giden yolları aydınlatmaktır (Gülen, Yoldaki Işıklar). Tabiatı bir laboratuvar kabul edip ondaki her bir varlığı inceleyerek önemli tespitler yapan son devrin bilim insanları, ona ikinci bir bakış açısı getirmekten uzak kalmışlardır. Bunun en önemli sebebi yaratma hakikatine bağlı inanç noktasındaki olumsuz yaklaşımdır. İlahî kanunları her alanda olduğu gibi burada da görmek mümkündür. Tabiat içinde elde edilen bilgilerin hikmette dönüşmesi farklı bir bakış açısını ve düşünce sistemini gerekli kılmaktadır. Bediüzzaman Hazretlerinin Tabiat Risalesi, tam da bu bakış açısını sunmaktadır ve bu risale kendi alanında tam bir hikmettir.

Hazreti Âdem’e (aleyhisselâm) esmanın talimi, ona bütün isimlerin veya bütün ilimlerin mücmel olarak öğretilmesi şeklinde düşünülmüştür (Nursi, Sözler). Onun (aleyhisselâm) ilmi, nübüvvet ile hikmet boyutuna taşınmıştır. Çünkü nebiler hikmetle iş gören görevli insanlardır. Bu yönüyle her peygamber eşyanın farklı bir hikmetini izah etmiş, onunla halkına rehberlik etmiştir.

Kur’ân, *hakim* bir kitaptır. O, baştan sona hikmettir.

“Bunlar hikmetli kitabın âyetleridir” (Lokman 31/2) beyanı hikmetin Kur’ân tarafından öncelendiğini göstermektedir. Hâlbuki onda pek çok ilim bazen işaretle bazen kelimelerle bazen de cümlelerle gösterilir. Makâsıd-ı İlahî bizzat ilme taalluk eden madî âlem değildir, bu yüzden onlarla ilgili detay verilmez. Bu anlatım yöntemi ile her devrin insanına hitap ediliyor olması da Kur’ân’ın ayrı bir hikmetidir. O hâlde hikmet kitabı olan Kur’ân-ı Kerîm’e yönelmek, onun mesajlarını anlamaya çalışmak ve onun gölgesinde veya ışığında yeni hakikatlere yol bulmak insanlık için özellikle inananlar için aslî bir görev olmalıdır.

İnsanlık tarihinde ilmin çok ileri seviyede temsil edildiği dönemler olmuştur. Mısır piramitlerinin yapımı bunun en açık örneklerindendir. Mısır’da firavun ve Musa (aleyhisselâm) mücadelesinde bilimin bir zorbalık aracı olarak kullanıldığına şahit olunmaktadır. Hazreti Musa’nın (aleyhisselâm) elindeki asâ ona verilen ilmi temsil ediyordu. Elinin ışık saçması da öyleydi. O ilmi hikmetle kullanmak onun görevi idi. Sihirbazlar ile yapılacak olan müsabaka da yer ve zaman seçimi onun

bu özelliğini ortaya koymaktaydı. Devrin önemli ilim ehli olan sihirbazlar, Musa aleyhisselâm’ın hikmet boyutlu ilmini görünce teslim olmuşlardır. Bu açıdan bakılınca hikmetin, insanı Allah’a imana götüren bir vesile olduğu açıkça görülmektedir.

Efendimiz, hayat-ı seniyelerinde her işini hikmete tâbi olarak sürdürmüştür ki o hikmetin kaynağı vahy-i ilâhîdir. O (sallallâhu aleyhi ve sellem), Cahiliye toplumundaki bilginin insanı mutlu etmeyeceğini ispat etmişti ve bundan dolayı kavminden büyük tepki almıştı. Onların “atalar” takıntıları gerçekte ellerinde olan bilginin ötesine geçmeyi istemediklerinin de bir göstergesiydi. Kur’ân, âyet âyet geldikçe hikmetin hayata yansımaları da artmaktaydı. Efendimiz’e (sallallâhu aleyhi ve sellem) ve müminlere uygulanan tecrit günlerinde farklı hikmetler tecelli ediyordu. Yapılan akıl almaz zulümlere gösterilen olgun ve sabır yüklü direnişler yine hikmet boyutlu farklı güzelliklere kapılar aralanmasına vesile oluyordu. Bu ilahî nimet nihayet kendini hicret şeklinde gösterdi. Ondan nasibi olmayan toplumların yenilenme ihtiyacı duymadıkları da bu vesile ile anlaşılmış oldu. Yenilenmeyen Mekke toplumu Medine’ye hicretten on yıl sonra etraflarında yanan meşalelerle kendine geldi. Bu arada hem Mekkeli hem Medineli hem de başka beldelerden pek çok insan, içinde bulunduğu karanlıktan Allah Resulü’nün (sallallâhu aleyhi ve sellem) ve ashabının hikmete tâbi olan

davranışları sayesinde iman-
la şereflenmişti.

Kur'an kıyamete kadar hükmünü, bereketini, hida-
yet vesileliğini ve hikmetini
devam ettirecektir. "Ey mü-
minler! İçinizden hayra çağı-
ran, iyiliği yayıp kötülükleri
önleyen bir topluluk bulunsun.
İşte selamet ve felahı bulanlar
bunlar olacaklardır" (Âl-i İmrân,
3/104) âyetinin gereği olarak
Kur'an hikmetine bağlı yaşa-
yanlar da her zaman olacak-
tır. Kur'an'daki her bir âyetin
hikmet olmasından bu âyet
dahi hikmete davettir. O hâlde
Kur'an hizmetinde bulunan-
lar kendilerini hikmet yolcusu
olarak görmelidirler. Onların
en bariz vasıfları, sahabe efen-
dilerimizde görüldüğü gibi her
yönüyle salih amel olmalıdır.
Çünkü salih amel -farklı bir
tabirle- kısır döngünün aksi-
ne doğurgan bir döngüdür ve
hayır kapılarına açıktır.

Müminlerin hem kendi
geleceklerine hem de etraf-
larına olumlu tesirlerle yü-
rümeleri onlardaki hikmet
atmosferine bağlıdır. Bir yar-
dım faaliyetine katılmayı,
kültürel etkinlik düzenleme-
yi, bir yemek ikramını insan-
lara farklı gösteren ondaki
hikmettir. Ramazan'da her
dinden, kültürden insanlara
sofra açmak, birlikte prog-
ramlar düzenlemek hikmet
renkli faaliyetlerden olduğu
için dikkat çekmekte ve kabul
görmektedir. İnsanlara, "Siz
farklısınız" dedirten de belki
onların kalblerine, ruhlarına
ve sonra da hâl ve hareket-
lerine yansımış Kur'an'dan
kaynaklanan pırıltılardır.

Allah Resulü'nün (sallallahu
aleyhi ve sellem) sünnet-i se-
niyyeleri de Kur'an'dan gelen

hikmetlerle dolu olduğu için
onlar da hikmettir. Hazreti
Aişe validemizin ifadesiy-
le onun ahlakı Kur'an idi. Bu
durumda Kur'an-ı Kerim'in
anlaşılması sünnetin hayat-
taki tezahürleri ile mümkün-
dür denilebilir. İnsanlar en
güzel davranışların kayna-
ğının Kur'an olduğunu anla-
dıklarında onu candan talep
edeceklerdir. İnsan ruhunun
asıl ihtiyacının İlahî Kelâm'da
olduğunu anlayacaklardır.
Kur'an'ın vadettiği mutluluk
kalb ve ruhun sınırsız huzu-
rudur. Cennet nimetleri bu
huzuru görsel olarak şenlen-
diren ikram ve ihsanlardır.

Dünya hayatı bir bakıma
bilginin hikmete dönüşme ya
da dönüşmeme süreçlerini
kapsamaktadır. Bilgisini Al-
lah'a giden yolu göstermekte
kullanan Epiktetos, bilginin
hikmete dönüşmesini temsil
ederken onu salt dünya zevk-
leri için tavsiye eden Epikür
hikmete kapalı bir düşünceyi
temsil etmektedir. Şeytanın
Allah'ın secde emrine itaat
etmemesindeki temel sebep
çamur-ateş kıyası yaparak
kendisinin Âdem'den hayırlı
olduğunu iddia etmesidir (Arâf
6/158). Şeytan yaratmayı inkâr
etmezken biçime, maddeye
takılmak suretiyle kaybetmiş-
tir. Ayrıca o, emre itaatteki in-
celiği de göz ardı etmiştir.

Bilgiden hikmete açılan
yolu fark etmek iman saye-
sinde mümkündür. Bilgide-
ki hikmetin fark edilmesi de
imana vesile olmaktadır. Ba-
kara sûresi 269. âyetinde ge-
çen "... Kime hikmet verilmişse
muhakkak ki ona pek çok hayır
verilmiştir..." ifadesi bu açı-
dan üzerinde çokça düşünül-
mesi gereken mânâlar içere-

mektedir. Hayır nasip edilmiş
olanların iyilik yapmaları,
kötülükleri izale ederek yol
yürümeleri ve Allah'a iman
etmiş olmaları (Âl-i İmrân 3/110)
Kur'an'da övülen davranışlar-
dandır. Âyette Ehl-i Kitab'ın
iman etmesinin onlar için
hayır olacağı ifade edilmiş ve
içlerinde iman edenler varsa
da çoğunun fasık olduğu vur-
gulanmıştır. Demek ki hikmet
ehli olmak hayra ulaşmayı ge-
rektirmektedir.

Bütün bunlar barış dolu
bir toplum belki de topluluk-
lar inşa etmenin en selametli
ve sağlam yolunun hikmete
bağlılıktan geçtiğini göster-
mektedir. Hazreti Lokman
aleyhisselâm'ın oğluna yap-
tığı hikmetli öğütler bu inşa-
nın küçük yaştan başlaması
gerektiğini izah etmektedir.
Bunun devamlılığı için başta
bütün bir varlığa İlahî kudre-
tin nimetler sergisi nazarı ile
bakmak, sonra hayatı O'nun
bildirdiği yöntemlerle yaşa-
manın, huzura ermenin ger-
çek sebebi olduğunu kabul
etmek gerekir. Bugün olduğu
gibi yarın da Kur'an merkezli
bir hayatı temsil etmeye gay-
ret edenlerin hiç terk etme-
meleri gereken bir değerdir
hikmet. Bu değer unutulur ya
da kaybedilirse yaşananların,
yapılanların hayra vesile ol-
ması da düşünülemez. Havari
gönüllülerin, sahabe yüzlüle-
rin etraflarına ışık saçmaları
ancak hikmete tâbi olan tem-
silleri ile devam edecektir. ■

Kaynaklar

1. M. Fethullah Gülen, Ölçü veya
Yoldaki Işıklar, Süreyya Yayın-
ları, Ocak 2020.
2. Bediüzzaman Said Nursî, Sözler,
Süreyya Yayınları, Şubat 2019.

Gözlerin Yâ Resûlallah!

Gözlerin yâ Resûlallah!
 O simsiyah, elmas gözlerin
 Gözlerin yâ Resûlallah!
 O mihrimah, haslardan has gözlerin.

Vahye mazhar, dâreyne yollar çizen gözlerin
 Her kilidin şifresi, sırlar çözen gözlerin.

Kur'ân'dan ilham alan, mânâya söz gözlerin
 Mevcudata serrehber, Mevla'ya iz gözlerin.

Tek asrına sığmayan, çağlar gezen gözlerin
 Yeryüzü dar gelince, arşı süzen gözlerin.

Boşluğu yok, her anda yücelmede gözlerin
 Varlığa tok, Miraç'ta gezinmede gözlerin.

Çöle vuran güneşten daha sıcak gözlerin
 Şefkat ile müsemma, aşka kucak gözlerin.

Pâk nûrunun ruhlara aktığı yer gözlerin
 Ümmetinin sonsuza baktığı yer gözlerin.

Zorlu hayat yolunda, cânâ nefes gözlerin
 İlâhî huzurda cânâna Firdevs gözlerin.

Semâvat ve arz ehlinin itminanı gözlerin
 Yoluna râm olanların istinadı gözlerin.

Hakkı hak görenlerin ittibatı gözlerin,
 Batılı batıl görenlerin içtinabı gözlerin,

Gözlerin yâ Resûlallah!
 Masivânın ereceği gözlerin
 Gözlerin yâ Resûlallah!
 Mahlukatın gireceği gözlerin.

Hasan Gündoğdu

caglayandergisi.com

MÜKÂŞEFE

M. Fethullah Gülen

Keşf kelimesinden gelen mükâşefe; hakikat ehline ilâhî sırların zuhur etmesi demektir ki; sâlikin, mânevî mücahede yoluyla yükselip esmâ ve sıfât hakikatlerini duyması, sezmesi ve bilmesi ruh hâlinden ibarettir. Öyle ki bu mertebeye ulaşan hak yolcusu, bir yandan ilâhî isim ve sıfatlarla alâkalı seyahatini -istidadı ölçüsünde- tamamlamış sayılır; diğer yandan da "arş-ı rahmet" in izdüşümü olan latîfe-i rabbâniyeye ilâhî sırlar akmaya başlamış olur.

Keşf kelimesinden gelen mükâşefe; hakikat ehline ilâhî sırların zuhur etmesi demektir ki; sâlikin, mânevî mücahede yoluyla yükselip esmâ ve sıfât hakikatlerini duyması, sezmesi ve bilmesi ruh hâlinden ibarettir. Öyle ki bu mertebeye ulaşan hak yolcusu, bir yandan ilâhî isim ve sıfatlarla alâkalı seyahatini -istidadı ölçüsünde- tamamlamış sayılır; diğer yandan da "arş-ı rahmet" in izdüşümü olan latîfe-i rabbâniyeye ilâhî sırlar akmaya başlamış olur. Bu mazhariyete erenlere yer yer melekût âleminin perdeleri aralanır ve eşyanın perde önü, perde arkası ayân olur ki sofîye buna; hicabın mâverâsındaki umûr-u gaybiyeye ittila mânâsına mükâşefe der. Bu da -erbabınca bilindiği üzere- mükâşefenin taalluk ettiği hususlar itibarıyla, mücerret hakikatler ve gözle görülmeyen mânâlar olmasına karşılık; müşâhedenin taalluk ettiği hususların zevât olduğu gerçeğine muvafık düşmektedir.

Mükâşefeye; sırdaş dostlar arasında, birbirlerine karşı açılabilirlerince açılmaları şeklinde bir yaklaşım da söz konusudur ki -Hakk'ın, şe'n-i rubûbiyetine layık düşmeyen şeylerden münezzehiyeti mahfuz- Hz. Ahmed ü Mahmûd'un bütün bütün nâsutiyeti aşip makam-ı vâlây-ı:

فَأَوْحَىٰ إِلَىٰ عَبْدِهِ مَا أَوْحَىٰ

"Allah ona esrar-ı kelâmını açtı ha açtı." pâyesine ulaşması buna en üst seviyede bir misal teşkil eder.

Mükâşefeye, dostun dostu sır armağan etmesi makamı diyenler de olmuştur ki Hak'la sevdikleri arasında sürekli böyle bir sır teatisi her zaman sözkonusu olagelmıştır. Yani kul, kalbin esrarını, yine kalbin lisanıyla Rabbine fısıldar; Hazreti Allâmü'l-Guyûb da onun kalbinin yamaçlarına maarif lâl ü güherleri yağdırır. Kul, marifet ufkuna yükselerek Rabbini, güzel isimleri ve pak sıfatlarıyla tanıyıp onların envârına müstağrak olduğu ölçüde, Hazreti "Gayb-ı Mutlak" da perde aralayarak onun gönül gözlerine nur hakikatini ifâza buyurup onu ihsan şuurunun zirvelerine ulaştırır ve bu noktaya ulaşacağı ana kadar da her sâlikin lâhut ile münasebeti "min verâi hicab" (perde arkası)dır. O, bu ufka ulaşması yolundaki seyahatinde, gördüğü şeyleri büyük ölçüde sisli dumanlı bir cam arkasından temaşa ediyor gibi görür; görür ve hiçbir zaman, sıfât ve şuûnun tecellilerine açık seçik muttali olamaz. Muttali olduğunu zannettiği şeyler ise sırf bir vehm ü hayaldir.

Hak yolcusu ile hakikat arasındaki perdeler, kulun Hak'la münasebeti açısından farklı farklıdır: Esmâ ve sıfât hakikatlerine kapalı bulunma bir perde olduğu gibi, kalbin, Allah'la beraber başkasına yönelmesi de ayrı bir perdedir.

Varlığın felsefî kriterlere göre yorumlanması -aynı ölçüde olmasa da- o da yine bir hâil sayılır. Hatta Mişkât-ı Muhammediye'nin dışında -O'nunla beraber bulunsa da- ayrı bir ışık kaynağı aramak da tehlikeli bir perdedir. Kibir, haset, ucub, riyâ, fahr ve enaniyet misillü iç inhıraflar, hakikatin olduğu gibi duyulup hissedilmesine mâni olması ölçüsünde, küfür ve dalâletin basamakları sayılan günahlar da önemli birer engel sayılırlar. Bu perdelerin sebebiyet verip karşımıza çıkardıkları tezgâhları; nefis tezgâhı, şeytan tezgâhı, -kendine ve bizim hevesatımıza bakan yanlarıyla- dünya tezgâhı veya beşerî boşluklar, beşerî zaafılar tezgâhı diye sıralayabiliriz ki bunlar da her biri tek başına sâlikî öldürücü birer tuzaktır. Bu tuzaklar sürekli çalıştırıldığı ve beşerî boşluklar açık bırakıldığı takdirde söyleyeceğimiz her şey beyhude, her davranış bâd-i hevâ, bütün gayretler boşuna ve vuslat kuşağında hicran yaşamamız da kaçınılmazdır.

Bu perdelerle takılmadan, yolda bulunmanın hakkını verenler için ilk mükâşefe, Hazreti Meşhûd-u Ezeli'nin, sâlikin kalbinde hâsıl ettiği bir marifet tecellisidir ki onu elde eden ârif, sabitkadem olabilirse, yollar ona şuhûda kadar açılabilir. Ne var ki böyle bir tecelli süreklilik arz etmeyebilir; yer yer kesilir ve yollar bir bölümü itibarıyla kararır, yürüme esnasında sık sık duraklamalar yaşanır. Ne var ki bütün bunlara rağmen hak yolcusunun kalbin-

deki yükselme arzusu hiçbir zaman dinmez; zaman zaman başı dönüp sarsılsa da o her zaman yürüyüp menzile ulaşma arzusuyla çırpınır durur. Böyle dağdağlı bir yolculukta ye'se düşmeden yolda olmanın hukukuna riayet etmek bir babayiğitliktir ve bu babayiğitliği devam ettirebilenler her zaman kesintisiz inkişaflara, aralıksız mükâşefelere ve derken ilmîlikten aynîliğe yürürler ki bunun hemen iki kadem ötesinde temkin ve teyakkuz destekli "mükâşefe-i ayn" hakikatini duyup hissetmeye başlarlar. Bu kudsi yolculuğu daha da sürdürebildikleri takdirde, seyahatleri gider Müşahede ile noktalanır (burada müşahedenin ayrı bir Zümru'tten Tepe konusu olduğunu hatırlatıp geçelim).

Mükâşefe-i ayn, ilâhî nurların, sâlikin kalb ufkunu aşarak, onun umum letâifini ihata etmek suretiyle bütünüyle duygularda hissedilip yaşanması mertebesidir.. tabiri diğerle o, medlûlu deliller üstü duymanın, zevk etmenin unvanıdır. Seyr-i ruhanîsinin mebeidi olması itibarıyla, bu mertebenin en büyük kahramanı olan Hz. Ruh-u Seyyidi'l-Enâm (sallallâhu aleyhi ve sellem), başta Miraç olmak üzere, hayat-ı seniyyelerinin zirvelerinde, -O'nun hayatı hep zirvelerde geçmiştir- sürekli mükâşefeden müşahedeye yürüyerek, her zaman esrar-ı imanı duyup zevk etmiş; Cennet, Cehennem, melekler, hatta kader kalemlerinin cızırtılarına kadar ötelerle alâkalı en sırlı şeylere mut-

tali olmuş, sonra da dönüp asliyet planındaki bu müşahedelerini, cüz'iyet ve zilliyet zeminindeki bendelerine armağan ederek geçip gittiği kapıları aralık bırakmış; dahası, yürüdüğü yolları, kalblerdeki marifet nurlarına göz kırpan reflektörler gibi ışığa açık işaretçilerle teminat altına almış ve gezip temâşâ ettiği makamlarda; مَا زَاغَ الْبَصَرُ; fehvâsınca gözü kaymadan, bakışı bulanmadan ve başı dönmeden dolaşmış, sonra da bu kevn ü fesadın dahasına tahammülü olmadığı bir noktada, yolu da yolculuğu da arkasındakilere emanet ederek اَللّٰهُمَّ الرَّفِيقَ الْاَعْلٰى deyip Rabbine yürümüştür. Arkadan gelen vefalı dostları da bu mükâşefe yolunda, sebepleri ve neticeleriyle miras aldıkları bu ruhanî seyahat ve temaşayı sürdürmüş; his, müşahede ve duygularında, yerinde keskin ve isabetli içtihatlarıyla, yerinde: يَا سَارِيَّةُ الْجَبَلِ الْجَبَلِ ifade eden sözleriyle, yerinde: "Perde-i gayb açılrsa yakînim ziyadeleşmez." türünden sır vermeleriyle ve yerinde de: "Ümitvâr olunuz şu istikbal inkılâbatı içinde en yüksek ve gür sadâ İslam'ın sadâsı olacaktır." gibi bişaretleriyle seslendirmiş ve mükâşefenin değişik televvünlerinden ne resimler ve ne mânâlar sunmuşlardır! ❏

اَللّٰهُمَّ اَنْتَ الْاَوَّلُ فَلَا شَيْءَ قَبْلَكَ، وَاَنْتَ الْاٰخِرُ فَلَا شَيْءَ بَعْدَكَ، اَعُوْذُ بِكَ مِنْ شَرِّ كُلِّ دَايَّةٍ، نَاصِيَتِهَا بِيَدِكَ، وَاَعُوْذُ بِكَ مِنَ الْمَأْثَمِ وَالْمَغْرَمِ وَصَلِّ اللّٰهُمَّ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلٰى اٰلِهِ وَاَصْحَابِهِ الْكِرَامِ

Sızıntı, Aralık 1996

CAM İÇİNDE YANIP SÖNEN IŞIK MİTOKONDRI VE KUASARLAR

Dünya'nın enerji kaynağı Güneş olduğu gibi vücudumuzun enerji üretim yeri de mitokondrilere. Bir karaciğer hücresi ortalama 2500 ila 10000 adet mitokondri taşımaktadır. Çıplak gözle göremediğimiz 20 mikronluk bir hücre içine binlerce elektrik santralini sığdıran ilim, irade ve kudretin karşısında hayran olmamak mümkün mü?

Bediüzzaman Hazretleri Kur'ân-ı Kerîm'in her bir harfinin sonsuz bir hazinenin anahtarı olabileceğini ifade eder. Gerçekten Kur'ân âyetlerinin çeşitli cevherler, sırlı ve değerli mânâlar taşıdığı, zamanla daha iyi anlaşılmaktadır. Yine Üstad'ın ifadesiyle *zaman ihtiyarladıkça Kur'ân gençleşmektedir*. Diğer bir ifadeyle zamanın ve bilimlerin ilerlemesi ile anlaşılacak birçok âyet bulunmaktadır. Bunun için de kendi sahasında söz sahibi, akli, ruhu ve kalbi selim olan, iyi niyetli bilim insanlarına ihtiyaç vardır. Ancak Kur'ân'ın maddî manevî dertlere şifa olması için O'nu gelecek nesillere aktaracak solukların temiz olması gerekir. *Kirli borulardan temiz su akmayacağı gibi, helal haram demeden dikkatsiz yaşayan, yalan söyleyen, cahil ve zalim kimsele- rin Kur'ân'dan istifadeleri mümkün olmaz.*

Bu ön açıklamadan sonra başlıktaki konumuza dönelim. Sâd sûresinin 88. âyetinde, "Onun (Kur'ân'ın) verdiği haberin doğruluğunu bir süre sonra siz de pek iyi öğrenirsiniz." buyrulur. Bir diğer âyet-i kerîmede ise "Kur'ân nazil olduktan sonra gerçekleşecek âfâkî ve enfûsî olaylarla Kur'ân'ın gerçekliğinin ayan beyan ortaya çıkacağı" (Fussilet, 41/53) buyrulur.

Âyette geçen *fî'l-âfâki* kelimesi, uzaklarda görünen şeyin kenarı, *ufuklar* demektir. *Enfüsi* ise mikroâlemler, hücreler, organeller anlamında değerlendirilebilir. Diğer bir ifadeyle, Kur'ân nazil olduktan çok sonra ilmî keşiflerle gerek uzay gibi makro âlemlerde gerekse normoâlem ve mikroâlemler olarak, insan ve diğer canlıların vücudunda öyle keşifler ortaya çıkacak ki o zaman insanlık Kur'ân'dan yeni yeni mânâların ve gerçeklerin çıktığına şahit olacak. Mesela Kur'ân indiği zaman insanlık karadelik, kuasar, embriyonik gelişme, hücre, mitokondri, elektrik üretimi, nükleer enerji, antimadde, karanlık madde gibi konuları bilmiyordu. Bunları insanlık Kur'ân'dan asırlar sonra bilecek, nasibi olanlar da Kur'ân'da bir kelimedede birçok hakikatin nasıl ifade edildiğine şahit olacaktır.

Kur'ân-ı Kerîm'in zamanla gençleşmesine verilebilecek çok sayıda örneklerden birisi, bir taraftan elektrik enerjisi ile aydınlatmaya işaret edilirken diğer taraftan hücre içindeki enerji kaynağı ile uzaydaki ışık saçan gök cisimleri arasındaki uygunluktur. Nûr sûresinin 35. âyeti konumuzla ilgili olarak son derece dikkat çekicidir: "Allah, göklerin ve yerin nurudur. O'nun nuru, içinde misbah (lâmba) bulunan mişkât (ışık saçan bir kaynak) gibidir. Misbah, sırça (cam) içindedir. Sırça (cam), inci gibi (parlayan) yıldız gibidir. Doğuda ve batıda bulunmayan mübarek bir ağacın yağından yakılır. Onun yağı, ona ateş değmese de kendi kendine ışık verir. Nur üzerine nurdur. Allah dilediğini nuruna hidayet eder (ulaştırır). Ve Al-

lah, insanlara örnekler verir. Ve Allah, her şeyi en iyi bilendir."

Âyette geçen "*mişkât*" ve "*misbah*" kelimelerine dikkat edelim. *Miškât* lügatlerde; *duvarda içinde kandil bulunan odacık, oyuk veya hücre* gibi mânâlara gelmektedir. Elmalılı Hamdi Yazır, *misbah*'ın sabah kelimesiyle aynı kökten türediğini, *aydınlatan, ısıtan* anlamına geldiğini söyler ve elektrik lambasına (ampule) dikkat çeker. *Miškât* kelimesi (ş-k-v) kökünden türemiştir ve *dikkat etmek, dikkat çekmek, yeni ve pencere* gibi anlamındadır.

Âyetin devamında *misbah*'ın cam içinde olduğu ve camın da *kevkeb*'e benzediği vurgulanır. *Kevkeb, ışığı yanıp sönen incimsi yıldız* manasındadır; bunun *sürekli olmayan, zaman zaman aktif olan ve sönen, doğrusal şekilde akmayan, alternatif akım* gibi mânâlara geldiği söylenebilir. Öyleyse Kur'ân'ın indiği zamanlarda en parlak cisim olarak güneş bilindiği hâlde, Nûr sûresindeki bu âyet-i kerîmede niçin Güneş anlamındaki *Sirâc* veya *Şems* kelimeleri değil de *nur* ve *kevkeb* kelimeleri tercih edilmiştir? Güneş ışığı (ziya) yakıcı *nur* ise soğuk ışıktır.

Neden Ziya Değil de Nur? Neden Güneş Değil de Kevkeb?

Bu soruya verilebilecek iki örnekten birisi *Kuasarlar*, diğeri de Mitokondrilerdeki elektron taşıma zinciridir.

1. Kuasarlar Kevkeb midir?

Kuasarlar kâinatın en parlak cisimleridir. Ortasında süper dev karadelik, etrafında bulut şeklinde birçok yıldız (kuasar) bulunan gök adalardır. Kuasarların en önemli özelliklerin-

den birisi karadeliğin yuttuğu gök cisimleriyle besleniyor olmalarıdır. Eğer karadelik gök cisimlerini yutuyor ve onlarla besleniyorsa Güneş'ten iki milyon kat (hatta bazı kuasarlar 300-400 milyon kat) fazla enerjiyle uzaya radyasyon yayarlar. Ancak dünyamıza uzak (fi'l-âfâki) olduğundan biz sıcaklığı değil, yanıp sönen gibi gözükten soğuk ışığı (nur) fark ederiz.

Bir kuasar dünyadan 10-12 milyar ışık yılı mesafeden radyasyon saçmaktadır. Kuasardaki dev karadeliğin etrafındaki manyetik kuvvet *ikiz jet akımları* doğurur. Bu akımlara *aktif galaktik çekirdek (AGN)* denir. Kuasarların oluşması için, daha doğrusu ışık saçabilmesi için merkezdeki karadeliğin beslenmesi gerekir. Eğer beslenmezse *jet akımları* enerjisiz kalır ve yok olur. Karadelik yıllar sonra yeniden aktifleşir ve kozmik materyaller ile beslenmeye başlarsa kuasar da yeniden ışık saçmaya başlar. Bereketli zeytin ağacının batı veya doğuda kökü olmadığı gibi kuasarların da kökü yoktur ve bunlar kesik kesik, soğuk ışık saçarlar. Güneşten milyonlarca kat yüksek enerji üreten merkezler olarak kuasarlar âfâktaki gerçeklik olarak Allah'ın nuruna küçük bir örnektir diyebiliriz.

2. Mitokondri'nin Kevkeb'le İlgisi Nedir?

Dünya'nın enerji kaynağı Güneş olduğu gibi vücudumuzun enerji üretim yeri de mitokondrilerdir. Bir karaciğer hücresi ortalama 2500 ila 10000 adet mitokondri taşımaktadır. Çıplak gözle göremediğimiz 20 mikronluk bir hücre içine binlerce elektrik santralini sığdıran ilim, irade ve kudretin karşısında hayran olmamak mümkün mü?

Mitokondriler çok ilginç ve fonksiyonel organellerdir. İç ve dış zarları, zarlar arası (çevre -*perifer*-) bölge ve *matrix* denilen çekirdek kısmı olmak üzere dört kısımdan yapılmıştır. İç zar *matrix*'e doğru girintiler (*krista*) yapar. Buralarda oksijen ile protonların (H^+) birleşmesini sağlayan elektron nakleden proteinlerle ATP (*adenozin trifosfat*) şeklinde kimyevî enerji paketi üreten ATP sentetaz enzimi bulunmaktadır. Hücreye alınan glikoz (şeker) tanecikleri hücrede bir dizi ardışık reaksiyonla parçalanır ve bu esnada açığa çıkan enerji sayesinde, çoğu mitokondri içinde kullanılmak üzere glikoz molekülü başına 30-40 civarında ATP molekülü sentez edilir. ATP sentezi için gerekli 7,3 kcal/mol'den küçük enerji salınımları ise beden 37 °C'lik ısısını sağlar. ATP sentezi es-

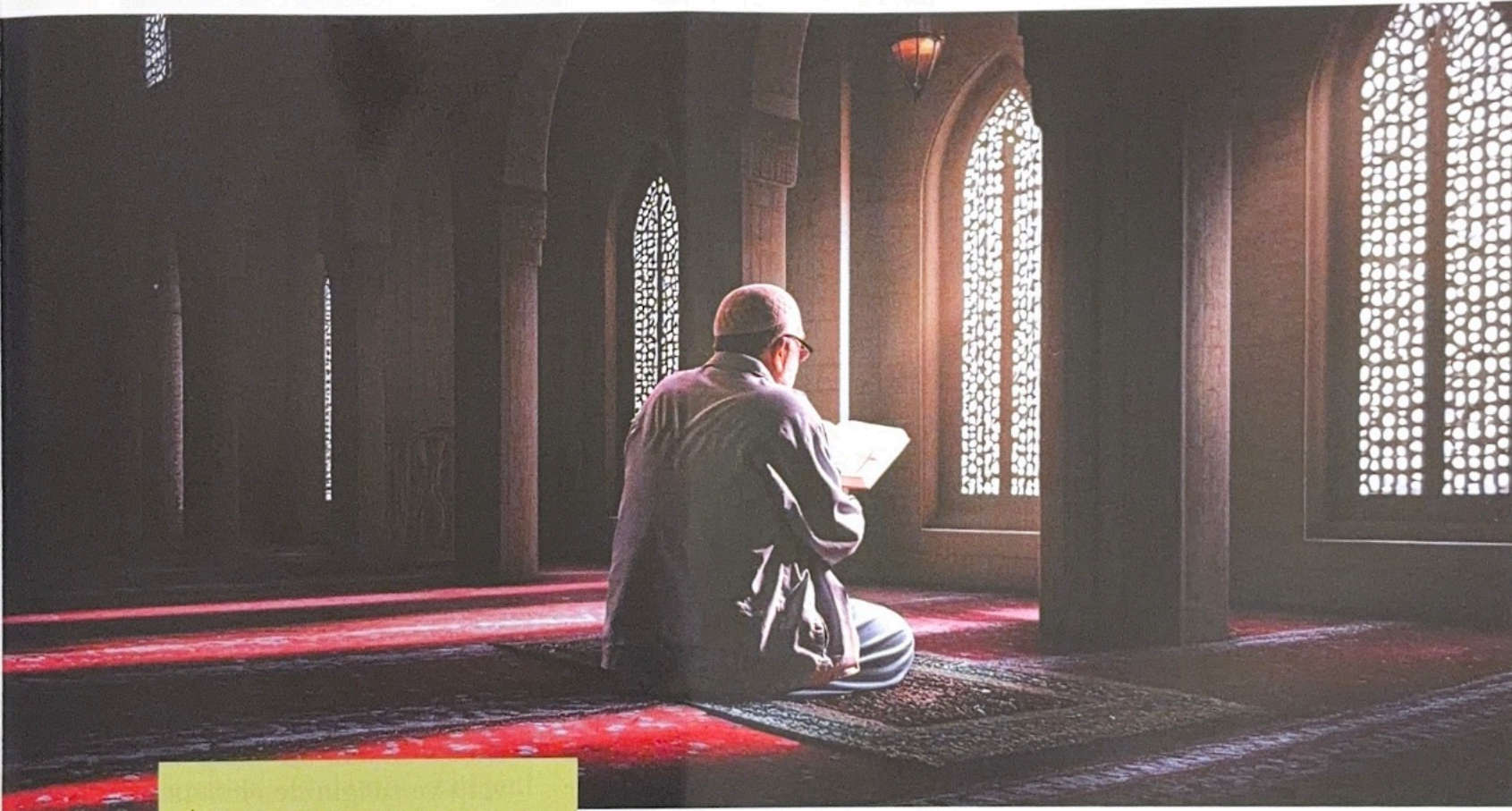
nasında önce glikoz kaynaklı protonlar (H^+) mitokondrinin zarlar arası boşluğunda birikir. Matrixe göre dış kısım daha pozitif hâle gelir. Bu dıştan içe doğru bir proton akımına yol açar. Bir miktar H^+ akışı ile ATP sentetaz enziminin uç kısmı gemi pervanesi gibi rotasyon yapmaya başlar ve $ADP + Pi$ (*Fosfat grubu*) → ATP reaksiyonunu hızlandırır. Protonların akışı azalınca ATP sentetaz eski hâline döner. Böylece ihtiyaç durumuna göre kesik kesik, yani incimsi yıldızın göz kırptırması (Kevkeb) gibi enerji üretimi söz konusu olur.

Karaciğerimizde şeker moleküllerinin depolanıp zaman zaman nabız şeklinde, ihtiyaç durumuna göre kanımıza salınması veya tiroid, cinsiyet ve büyüme hormonları gibi birçok hormonun salınımının kontrolü için inşa edilmiş geri besleme (*feedback*) sistemlerini de mikro dünyadaki göz kırptırıcı incimsi yıldızlara (Kevkeb) benzetebiliriz.

Kaynaklar

- Yıldırım, S. (2013). *Kur'ân-ı Hakîm ve Açıklamalı Meali*, Define Yayınları.
- Nursî, B. S. (2019). *Barla Lâhika-sı*. Süreyya Yayınları.
- Nursî, B. S. (2019). *Mektubat*. Süreyya Yayınları.

Sâdık, Sıdk ve Sadakat

Sadakât; niyetten öte, bir karakter, bir sistem, bir nizam meselesidir. Tıpkı Allah'ın sadakati gibi, kulun sadakati de niyetinde olmalı. Sözüne ve ameline yansımali. Çevresine güven aşılmalı.

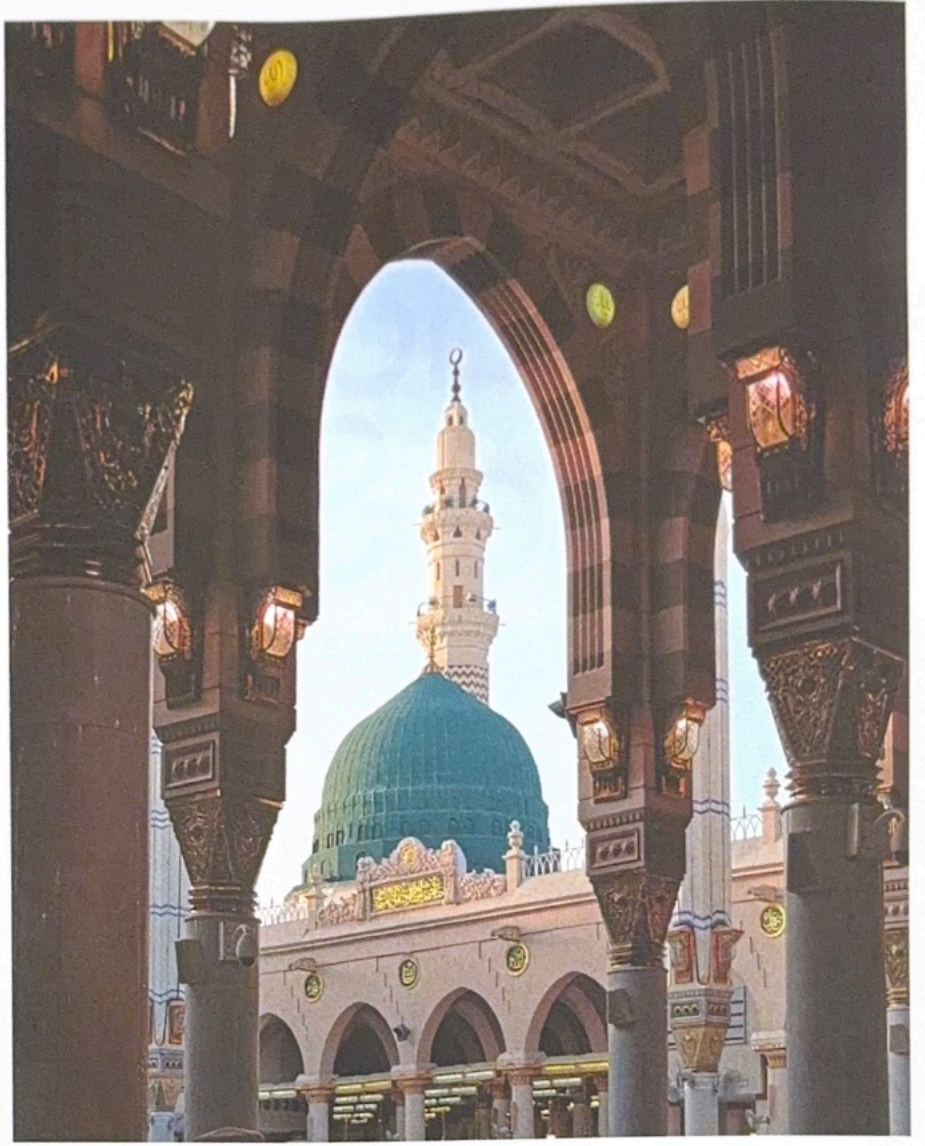
Doğru düşünce, doğru söz, doğru davranış mânâlarına gelen sıdk; hak yolcusunun hilâf-ı vâki her şeye kapanıp, hayatını doğruluğa göre plânlaması, sadâkatin emin bir temsilcisi olması demektir.”¹ Diğer bir tabirle, duygu, düşünce, söz ve davranışlarında doğruluğu tabiatının bir parçası hâline getirip, şahsî hayatından insanlarla olan muamelesine, oradan mizahlarına kadar tutarlı olma demektir. Dolayısıyla tutarlı insana sâdık denir. Özü, sözü bir olmak, “olduğu gibi görünmek, görüldüğü gibi olmak” demektir. Bir söylediği bir söylediğini tutmayana tutarsız denir. Sâdıktır ki, hakikat ne ise onu söyler. Asla hilâf-ı vâki beyanda bulunmaz.

Sahabeden Kâ'b b. Mâlik, Akabe'de Efendimiz'e (sallallâhu aleyhi ve sellem) bey'at etmiş (söz vermiş), Bedir dışındaki bütün gazalara katılmış; kılıcı kadar sözü keskin bir insandı. Fakat, her türlü imkâna sahip olduğu ve bir özü de olmadığı halde Tebük seferine katılmamıştı. İşte, bu sahabînin yaşadığı duygu ve düşünceler, konumuz olan sıdk meselesine çok güzel bir misaldir.

Resûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) önceleri bir sefere gideceği zaman asıl hedefi söylemezdi. Ancak, bu gazve sıcak bir mevsimde, uzak bir yere yapılacaktı ve güçlü bir düşmanla karşılaşılacağı için de hedef söylenmişti. Ayrıca Müslümanların sayısı çok fazlaydı. Gözden kaybolunduğu takdirde, hakkında bir âyet nâzil olmadıkça, kimse fark etmezdi. Dahası, meyvelerin olgunlaştığı ve gölgelelerin arandığı sıcak bir zaman dilimiydi.

Kâ'b b. Mâlik, diyor ki, *"Ben de bunlara pek düşkündüm ve bu yüzden biraz ağırdan aldım. Ancak Allah Resûlü orduyla beraber yola çıktı. Ben nasıl olsa onlara yetişirim derken savaş olmaksızın anlaşma sağlandığı için Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) ve ordusu dönüyordu. O zaman keşke vaktinde yola çıksaydım dedim ama iş işten geçmişti."*

Kâ'b b. Mâlik, bu arada, *"Ne söylesem de O'nun tarafından cezalandırılmaktan kurtulsam?"* diye bahaneler düşünmeye başlar. Ayrıca düşüncelerine değer verdiği kimselerin fikirlerine de müracaat eder. Fakat daha sonra

yalana başvurmak yerine her şeyi dosdoğru söylemeye karar verir.

Resûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) geldikten sonra onun huzura çıkınca; *"Niçin savaşa katılmadın? Sen Akabe'de biat edip bana söz vermemiş miydin; hem sefer için binek hayvanı satın almamış mıydın?"* diye sordu. O da: *"Ey Allah'ın Resûlü! Şu anda senin yanında değil de başka birinin yanında olsaydım, inandırıcı mazeretler ileri sürebilirdim. Çünkü, insanlara fikrimi kabul ettirmeyi iyi beceririm. Fakat, yemin ederim ki, bugün sana yalan söylesem bile, yarın Cenâb-ı Hak için doğrusunu sana*

*bildirecek ve sen bana güceneceksin. Ama ben her şeye rağmen doğruyu söyleyip neticeyi Allah'tan bekleyeceğim. Vallahi savaşa gitmek için hiçbir özrüm yoktu. Hiçbir zaman bu kadar kuvvetli ve zengin de olamamıştım!..."*² dedi.

Onun bu itirafı üzerine Resûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem), *"İşte bu doğru söyledi"* dedi ve sonra da *"Haydi kalk, senin hakkında Allah Teâlâ hüküm verene kadar bekle!"* dedi. Sonuç olarak onun pişmanlığı ve neticesinde yaptığı tövbeye karşılık Cenâb-ı Hak, elli gün sonra hakkında Többe sûresinin 118'inci âyetini indirdi ve affedildiğini bildir-

di. Bu haber kendisine gelince de "Yâ Resûlallah! Cenâb-ı Hak beni doğruluğumdan dolayı kurtardı. Tövbemin gereği olarak, artık yaşadığım sürece sadece doğru söz söyleyeceğim."³ dedi.

Evet, sözünde durmanın adı sıdktır ve sözünde durana sâdık denir. Kur'ân'dan bir âyet okuduğumuz zaman "Sadakallâhu'l-Azîm" deriz. Çünkü Allah sâdıktır. Dolayısıyla Allah'ın isimlerinden biri de es-Sâdık'tır. Yani, mutlak ve mükemmel doğru. Eşsiz ve benzersiz dürüst. Sözü, işi ve vaadi hep doğru ve en doğru olan demektir.

Ayrıca sadakat, insanın ezelde Allah'la yaptığı mukavelenin gereklerine uygun yaşamasıdır. "Lâ ilâhe illallah, Muhammedün Resûlüllah" diyen bir mümin, o andan itibaren Allah'a söz vermiş ve O'nunla bir sözleşme imzalamış demektir. İşte sadakat, verilen bu sözü yerine getirebilmek, yapılan sözleşmeyi bozmamaktır.

Arapça dil felsefesine göre "sıdk" kelimesinin asıl anlamı, "güçlü, sert, katılık ve metin olma"⁴ demektir. Dolayısıyla doğru sözlülüğe sıdk denmesi, yalanın zâ'fiyeti karşısında doğruluğun güçlü olmasındandır. Zira, doğru söz sahibini güçlendirdiği gibi doğruluk, sözü de güçlendirir. Yalan söz ise sözün sahibini zayıflatır ve hatta manen öldürür. Dolayısıyla bir söz ne kadar doğru ve hakikatse o kadar güçlüdür ve sahibini güvenilir kılar. Bu yüzden sözün söylenen üzerindeki tesiri, doğruluğuyla doğru orantılıdır.

Kur'ân'da "Sâdık" İsmi

Kur'ân'da 155 civarında "sıdk" kökünden türemiş kelime bulunmaktadır. Bunlardan 60 tanesi "sâdikûn" veya "sâdikîn"⁵ şeklindedir. Sadece bir âyette Allah'a nispetle "Sâdık" ismi geçer. "Ve innâ lesâdikûn (Hiç şüphesiz Biz sözümüzde sâdikız)" (En'âm, 6/146). "Biz sâdikız" cümlesinin cemi (çoğul) formda gelmesine azamet cemisi denir. Vahid ve Ehad olan Allah şöyle demektedir: Biz sözümüzün sâdık olduğunu gösterirken istihdam ettiğimiz vasıta, vesile ve elçiler de sâdıktır, doğrudur. Yani, "Biz sâdikız." demek, Allah'ın tüm vahiy sistemi, ilahî düzeni, melekleri, kâinata koyduğu nizam O'nun sözünde ve vaadinde sâdık olduğu anlamına gelir. Sadakat yalnızca ferdi değil, sistematik bir ilkedir. Bu âyetteki cemi ifade, bizlere şunu öğretir: Sadakat; niyetten öte, bir karakter, bir sistem, bir nizam meselesidir. Tıpkı Allah'ın sadakati gibi, kulun sadakati de niyetinde olmalı. Sözüne ve ameline yansımali. Çevresine güven aşılmalı.

En'âm sûresi 146'daki bu âyet, tüm insanlığa bir mesajdır: Allah, vaadinde sâdıktır. Allah, uyarısında sâdıktır. Allah, hesabında sâdıktır. Ve Allah, kuluna sâdıktır. Bizden istediği şey de O'nun sadakatine sadakatle karşılık vermektir. Sâdık bir kul olmak, sâdiklarla beraber olmaktır. Ben sâdikım başkası beni ilgilendirmez deyip kenara çekilmemek; tıpkı Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) gibi sâdikları bulmak ve onlarla kolektif hareket etmektir.

Ayrıca Hak dostları, Allah'a (celle celâluhu) yalvarıp yakarırlarda, -sıdk ölçüsünde edâ edildiği zaman- yapılan duanın rahmet arşına ulaşacağını ve hüsn-ü kabûl göreceğini ifade etmişlerdir. Bu mevzuda Muhterem Fethullah Gülen Hocaefendi şöyle der: "... sıdk, âdeta İsm-i A'zam iksiri gibi tesir eder. Bâyezid-i Bistâmî, kendisinden İsm-i A'zam'ı soranlara: "Siz, Allah'ın isimleri içinde ism-i asgar (küçük isim) gösterin, ben de size İsm-i A'zam'ı göstereyim" der ve ilâve eder: "Bence İsm-i A'zam tesiri yapacak bir şey varsa, şüphesiz o da sıdktır; sadâkatle hangi isim okunsa, o İsm-i A'zam olur. Evet, Hz. Âdem'in alnında tevbe nurunu parlatan sıdktır. Dünyanın tûfana gömüldüğü bir dönemde, Tûfan Peygamberi'ne sefîne-i necât veren sıdktır. Alevler içinde Hz. Halil'i 'berd ü selâm'a ulaştıran gene sıdktır."⁶

Allah sâdıktır, insan da O'na karşı sâdık olmalıdır. Fakat insan ile Allah'ın sadakati arasında "Allah" kadar fark vardır. İnsan hiçbir zaman, O'nun kadar sonsuz, mutlak, mükemmel ve eşsiz-benzersiz bir sadakat ortaya koyamaz. Demek ki sıdk ve sadakatte mükemmellik Allah'a mahsustur. Çünkü mutlak sâdık olabilmek için her şeyi mahrûti olarak görecektir, önüyle arkasıyla bilecek mutlak ve sonsuz bilgi gerekir. Sabahtan akşama hüküm veren insanın her hükmünde doğru olması her sözünde haklı çıkması mümkün değildir. Ancak niyetinin sâdık olmasıyla insan hatalarından korunabilir.

Son olarak şu misalle bitirelim: Malumunuz Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) etraftaki hükümdarlara elçiler gönderiyordu. Bu elçilerden biri de Roma imparatoru Hirakl'e (Hiraklius) gitmişti. Hirakl, mektubu okuduktan sonra o sırada Şam bölgesinde bulunan Ebû Süfyan'ı çağırttı ve kendisine gelen elçinin davetiyle ilgili sorduğu sorulara cevap vermesini istedi. Bu sorular şöyleydi:

- O'na daha ziyade ittibâ edenler, zenginler mi fakirler mi?

- Fakirler.

- Hiç O'na inananlardan dönenler oldu mu?

- Şimdiye kadar hayır.

- Artıyorlar mı eksiliyorlar mı?

- Her geçen gün biraz daha artıp çoğalıyorlar.

- Hayatında hiç yalan söylediğini duydunuz mu?

- Hayır, O'nu hiçbirimiz yalan söylerken duymadık.

Ve işte Ebû Süfyan'dan aldığı bu cevaplar karşısında kendini tutamayan Hirakl, şöyle dedi: Bir insanın bunca zaman, insanlara yalan söylemekten kaçınıp da Allah'a karşı yalan söylemesi düşümlenemez.⁷

Sadece konuyla alâkalı yönünü ele aldığımız bu hâdisede, Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) doğruluğuna iki delil vardır. Birincisi, Bizans İmparatoru Hirakl'dir ki yukarıda kaydettiğimiz sözü söylemiştir. İkincisi ise o gün için henüz İslam'la şereflenmemiş Ebû Süfyan'ın verdiği cevaptır ki o da Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) doğruluğunu tasdik etmiştir.

Cenâb-ı Hakk'ın, Efendimiz'e (sallallâhu aleyhi ve sellem) hitaben, "Habîb-i Zîşânım! Emrolunduğun çerçeve ve daire içinde hep istikamette (dosdoğru) ol!" (Hûd, 11/112) beyân-ı Sübhânîsi bizim için de geçerlidir. Dolayısıyla, istikamet ölçüsü Efendimiz'in ve ashabının yoludur.

Evet, doğruluk, peygamberlik davasının mihveri olduğu gibi onun yolunun temsilcileri de bu mihverin gölgesine sığınmalıdır. Zira Peygamber yolu ancak doğruluk yörüngesi üzerinde hareket edenlerce temsil edilebilir. Kur'an, geçmiş peygamberlerin büyüklüğünü anlatırken, bize onların bu vasıflarından söz eder ki mesela; "Kitap'ta İbrahim'i de an. Çünkü o dosdoğru (sıddîk) bir nebiydi" (Meryem, 19/41). Bir diğer misal ise Hz. Yusuf'a (aleyhisselâm) dairdir. Kur'an'da hapishane arkadaşının ona olan hitabı, "Ey özü sözü doğru Yusuf!" (Yusuf, 12/46) şeklinde beyan buyrulur.

Ayrıca Kur'an-ı Kerim'de Cenâb-ı Hakk'ın, Efendimiz'e (sallallâhu aleyhi ve sellem) hitaben, "Habîb-i Zîşânım! Emrolunduğun çerçeve ve daire içinde hep istikamette (dosdoğru) ol!" (Hûd,

11/112) beyân-ı Sübhânîsi bizim için de geçerlidir. Dolayısıyla, istikamet ölçüsü Efendimiz'in ve ashabının yoludur. ❏

Kaynaklar

1. <https://fgulen.com/tr/eserleri/kalbin-zumrut-tepeleri/sidk-erişim-tarihi:3.02.2026>.
2. <https://herkul.org/kirik-testi/dogrulugumla-kurtuldum/erişim-tarihi:4.02.2026>.
3. <https://herkul.org/kirik-testi/dogrulugumla-kurtuldum/erişim-tarihi:4.02.2026>.
4. <https://www.islamveihsan.com/sidk-ne-demektir.html-erişim-tarihi:5.02.2026>.
5. <https://kurankelimeleri.com/wp-content/uploads/2022/07/ekitap-kelime-kokleri.pdf-erişim-tarihi:6.02.2026>.
6. <https://fgulen.com/tr/eserleri/kirik-testi-1/evrad-u-ezkar-erişim-tarihi:6.02.2026>.
7. Buhârî, bed'ü'l-vahy 6; Müslim, cihad 74.

Denizde Esen Rüzgârlar

Gelin denizden esen rüzgârlardan olalım; başka yerlere uğrayanlardan değil de kendi gönlümüzde kendi okyanusumuzda “Allah bizi insan eyleye.” diyen Alvarlı Efe Hazretlerinin derinliğini, sadeliğini bir kere daha gönlümüzde hissedelim. Yaşadığımız yerlerde ne güzel örnekler vardır.

imkânın varken gönüllerde
bir niyet cömertliği yaşı ki
ardından helallığı
bir kelebek kanadında
koskoca dağlar söylesin
bir söze yaslanır gibi
konuş ufuklarla kıskansın
indir yalnızlık resimlerini

göz bebeklerin yeter
bırak çocuklar özgür yaşasın
dokunmadığın bir hayat
kalmasın deniz aşırı
ülkelerde bile senin şarkını
lehçesiz diller söylesin
öyle ki en güzel sabahlar
gönlünce serinlesin

Denizden esen rüzgârlar tertemiz ve pırıl pırıl eserler. Hiçbir yere uğramadan geldiklerinden, tamamen kendi ruhlarındaki temizliği insanın ilk yaratılışındaki tertemiz ruhuna üflerler. Suratınıza değen her temasta, her şeyden arınmış bir şekilde gelen o güzelliği hissedersiniz.

İşte insanın hayat boyu aradığı sadelik ve olmak istediği mutluluk budur. Çünkü bunun ötesinde bambaşka bir insan ortaya çıkıyor. Ken-

Öğretmenlik hayatım boyunca çok kıymetli insanlar tanıdım. İzi derin nice insan vardı ki hayatı yaşanması gerektiği gibi yaşayarak etrafına örnek oluyorlardı. Okulumuzda sade ve sessiz bir Murat öğretmen vardı. Hangi arkadaşın bir ihtiyacı olsa bir anda Hızır gibi yanında oluverirdi.

dinden habersiz, ne aradığını bilmeyen; her aradığı sadelikte daha da bulanık bir dünya bulan bir insan ortaya çıkıyor ki bu insanın mutlu olmasını bırakın, hafakanlar geçirmemesi mümkün değildir. İşte böylesi bir hayatın içinde insanın arada bir deniz kenarına gidip o rüzgârın yüzüne değdiğini hissetmesi gerekir. Ötelerden gelen bu havayı içine kadar çekmesi elzemdir.

Hayatımızda da böyle deniz rüzgârı gibi insanlar vardır. Onlar bizim her zaman oksijenimiz, nefesimiz olmuşlardır. Onlar bizi Allah'a götüren bizi Cenâb-ı Allah'a yaklaştıran, bize ilk yaratılışımızdaki sadeliği fısıldayan, cennetleri gönlümüze taşıyan ve hayatımızı cennetleştiren, ölmeden önce ölümü öldüren sade ve temiz insanlardır. Bu insanlar sade yaşarlar, kalb kırmazlar. Bu insanlar elindeki varlıklarıyla veya yokluklarıyla hiç kimsenin hayatında herhangi bir rahatsızlığa meydan vermezler, hiçbir şekilde gıp-

ta damarını tahrik etmezler, kullardan bir kul olarak yaşar ve her zaman insanların hayatında aradıkları sadeliği onlarda bulmaları için bir fırsat olurlar, bir adacık olurlar, bir çöldeki bir vaha olurlar.

Etrafınıza bakın, öldükten sonra iyi anılan ve hayat boyu unutulmayan bu güzel insanlara bir bakın. Onların vasfı ne sabahlara kadar namaz kılmaları ve akşamlara kadar oruç tutmaları ne de herhangi bir başka şeydir. Bunlar bu yaptıkları çok güzel ibadetlerden kendi gönüllerine iyilik damıtlarlar; Allah'a giden o yolun güzelliğini hayatlarında bir *hâl insanı* olarak aksettirirler ve vardıkları yer itibarıyla da nice insanların o güzel ibadetlere, sonuç olarak da Allah'a varmasına vesile olurlar. Demek ki mesele sadelikten, mesele kalb insanı olmaktan, mesele kalb kırmamaktan geçiyor. İşte denizden esen meltemlere ben ne zaman uğrasam bunu anlarım. Onların hiçbir yere uğramadan gelişleri, tert-

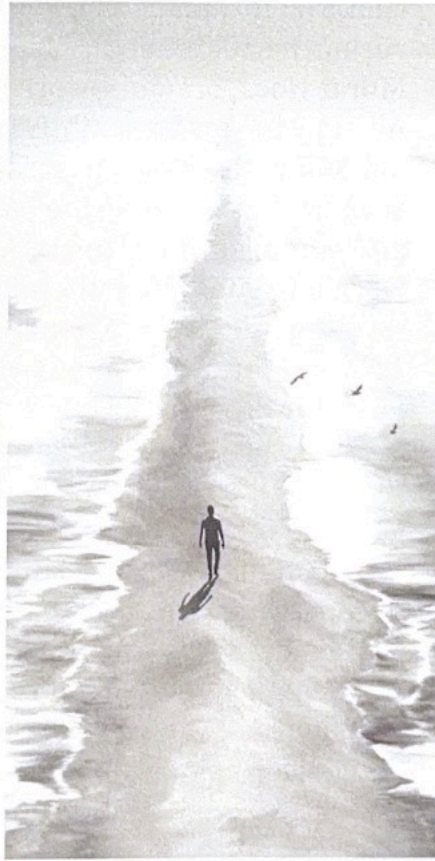
Peki Murat Hoca bu sadeliği, bu güzelliği nasıl yaşıyordu? İşte bunu biz her zaman kendimize sormalıyız. Denizden esen meltemler, Murat hocalar her zaman yanımızdalar. Sadece fark etmemiz lazım. Onun gibiler, nerede ne zaman olunması gerektiğini çok iyi bilen insanlardı.

miz bir dünyadan sade bir şekilde gelişleri bana hep bunu anlatır. Tertemiz ve oksijen doludur. Keşke böyle olabilsek; hep bunu arzuluyoruz. Yunus'ta bunu okuyor, Mevlânâ'da bunu buluyoruz. Hangi şaire uğrarsak uğrayalım, hepsinde insanlık adına bulduğumuz bir soluk hepimizin âdeta kalbini hızlandırıyor. Âdeta hepimize nefes oluyor.

Şimdi bir deniz kenarına götürmemiz, nefeslendirmemiz gereken bu kadar çok insan olduğunu düşünürsek ne kadar çok sade kalmamız, bu dünyadan ne kadar çok arınmamız ve ötelere ne kadar çok hazır olmamız gerektiği de zannediyorum aşikârdır. Şairlerin sadelikteki derinlik diline her zaman vurulmuşumdur. Bazen bir sözde büyük bir mânâyı kastederler; bir sarı çiçek ile konuşmaları bana bunu anlatır. Sarı bir çiçeğe kendisini bilip bilmediğini soran Yunus, "Sen Yunus değil misin?" cevabını alır. Bu kâinattaki birlik adına, tevhit adına, güzellik adına ne mükemmel bir konuşmadır. Bütün kâinatın aynı dili söylediğini de; "Sizde ölüm var mıdır?", "Ölümsüz yer var mıdır?" söyleşisinde çok net bir şekilde anlarız. İşte böylesine kâinatın içerisinde onlarla zikrini birlemiş, duasını birlemiş, gönlünü birlemiş, bütün kâinat o Zatı zikrederken

ben geride kalmayayım diyebilmiş sade kullara ve sadeliği içerisinde derinleşen kullara ne kadar da çok ihtiyaç var. Ve bu yönüyle bizlerin kapısını çalan en büyük mânâ sadeliğidir. İşte şu denizden esen meltemlerin arada da yüzümüze rahmet damlaları getirdiğini düşünürsek aslında sadeliğin içerisinde Cenâb-ı Allah'ın nice lütufları nice rahmeti bize nasip ettiğini de görürüz.

O rüzgârlar gibi esmek için büyük bir okyanus gibi olmak lazım. Sonuçta rüzgârlar da büyük bir okyanustan esiyor. İşte o aradığımız okyanus,

Muhammed Mustafa'nın (salâllâhu aleyhi ve sellem) gönlüdür; o gönül içerisinde nice şairler, nice dervişler, nice evliyâ, nice asfîyâ büyük bir sadeliği bulmuş, bu sadelik içinde de mükemmelliğe yol aramışlar ve en mükemmel insan olan o zâtın kapısında el pençe divan durarak hangi kapıda beklenmesi gerektiğini göstermişlerdir. O kapıda duranlar o kapının hırkasını giyerler, onlar da bir elçi olurlar onlar da o elçiliği başkalarına anlatırlar. İşte güneşin yanında duran kendi mumuna bir ışık buluyor, kendi kalbine bir şua buluyor ve taşıyor.

Gelin denizden esen rüzgârlardan olalım; başka yerlere uğrayanlardan değil de kendi gönlümüzde kendi okyanusumuzda "Allah bizi insan eyleye." diyen Alvarlı Efe Hazretlerinin derinliğini, sadeliğini bir kere daha gönlümüzde hissedelim. Yaşadığımız yerlerde ne kadar da güzel örnekler vardır. Gönlünü kâinattaki hiçbir şeyden dolayı darlamayan, Allah'ın rahmetinin genişliğinde kendini bulan o kadar güzel insanlar gördüm ki hayatım boyunca anlatamam.

Öğretmenlik hayatımda çok kıymetli insanlar tanıdım. İzi derin nice insan vardı ki hayatı gerçekten yaşanması gereken şekilde yaşayarak etrafına örnek olu-

Bu güzel öğretmenler, denizden esen meltemler gibi sade davranışlarıyla gönüllere kadim bir sevgi mührü basıyorlardı. Ne zaman denizden esen o güzel rüzgârlara uğrasam aklıma hep böyle sarsılmaz iradeler, tertemiz gönüller, o güzel öğretmenler gelir. Ve Allah'a hamd ederim böyle güzel yol arkadaşları nasip ettiği için.

yorlardı. Okulumuzda sade ve sessiz bir Murat öğretmen vardı; hangi arkadaşın bir ihtiyacı olsa bir anda Hızır gibi yanında oluverirdi.

Bir gün öğretmenler odasında otururken yine okulumuz öğretmenlerinden Ali Bey, gece saat üç civarı dolmuşların çalışıp çalışmadığını sormuştu. Biz de kendisine, o saatte dolmuşların işlemediğini, taksi tutması gerektiğini söylemiştik. Sonrasını Ali Hoca bize şöyle anlatıyordu:

Ben o gün okuldan ayrılırken Murat Bey geldi ve bana, "Ali Hocam, ben gece saat üçte kapıda hazır olurum, sizi terminale ben götürürüm inşallah." dedi. Meğer Murat Hoca, oradan geçerken Ali Bey'in arabaya ihtiyacı olduğunu duymuş ve sessiz sedasız bunu kendisine vazife edinmişti. Elbette bu, Ali Hoca'nın gönlünü fethetmeye yetmişti. Hangi öğrenciye sorsam Murat hocamla böyle güzel bir hatırası vardı.

Yine bir gün okul kantininde Murat Hoca'nın bahsi geçmişti. Kantincimiz, birden heyecanlanmış, "Ah, Murat hocam bir başkadır!" demişti. Okuldaki herkesle iyilik adına bir anısı bulunması ne kadar güzeldi. Şimdi hatırdan ne okulda verdiğimiz konferanslar ne de anlattığımız onca

ders kaldı. Zihinlerde, bütün sadeliğiyle Murat hocam gibi güzel öğretmenler kaldı.

Peki Murat Hoca bu sadeliği, bu güzelliği nasıl yaşıyordu? İşte bunu biz her zaman kendimize sormalıyız. Denizden esen meltemler, Murat hocalar her zaman yanımızdalar. Sadece fark etmemiz lazım. Onun gibiler, nerede ne zaman olunması gerektiğini çok iyi bilen insanlardı.

Bu güzel öğretmenler denizden esen meltemler gibi sade davranışlarıyla gönüllere kadim bir sevgi mührü basıyorlardı. Ne zaman denizden esen o güzel rüzgârlara uğrasam aklıma hep böyle sarsılmaz iradeler, tertemiz gönüller, o güzel öğretmenler gelir. Ve Allah'a hamd ederim böyle güzel yol arkadaşları nasip ettiği için.

*öfkende bile sevgini
saramıyorsan saklanamazsın
sana da çatarlar böyledir
ne zaman bellidir ne mekân
yarım kalmış hikâyesidir
içinde yar olmayan*

*yağdıkça kendi içine
gökkuşağının ellerinden tut
yed-i beyzalar senin rengine
boyansın tüm yüzlerde
seni sorsun tek nefes
yollarda yorulan umut*

ZOR DÖNEMLERDE İLİM, EĞİTİM VE TIP

Osmanlı'da 17. yüzyıldan itibaren bilim ve teknolojiye gözlenen yavaşlama, tıp alanında da kendini göstermişti. 19. yüzyıla gelindiğinde tıp eğitimi bakımından durum pek iç açıcı değildi. Batı'da asırlarca eserleri ders kitabı olarak okutulan İbn-i Sînâ'lar ve onların ekolünü temsil eden hekimler gitmiş; Fatih ve Kanûnî iktidarlarında parlak dönemlerini yaşayan tıp medreseleri fonksiyonlarını kaybetmiş, hatta bir kısmı kapanmıştı. Tıp eğitimindeki bu kesinti sebebiyle Batı'daki gelişmeleri takip edecek iyi yetişmiş hekim sayısı yok denecek kadar azalmıştı. Sahte hekimler ortaya çıkmış ve bunlar sadece insan sağlığını tehlikeye atmakla kalmamış hatta ölümlere

bile yol açmışlardı. Birçok ferman ve kanunlar çıkarılmasına rağmen sahte doktorluğun önü alınamıyordu.¹ Bu dönemde hekimbaşı Mustafa Behcet Efendi'nin gayreti ve Sultan II. Mahmut'un da tasdiki ile 14 Mart 1827'de Şehzadebaşı'ndaki Tulumbacıbaşı Konağı'nda Osmanlı'daki ilk Batılı anlamdaki tıp mektebi "Tıbhâne-i Âmire ve Cerrahhâne-i Âmire" kuruldu.²

Yeni kurulan Tıbbiyede yabancı hocalar da ders veriyorlardı. Batılılarla tıp alanındaki karşılıklı temaslar 1853-1856 yılları arasındaki Kırım Savaşı sırasında İngiliz ve Fransız doktorların İstanbul'a gelmesiyle daha ileri bir seviyeye yükseldi. Bu dönemde savaşta karşılaşılan zor vakaların tedavisi ile ilgili, İngiliz ve Fransız doktorlarla vaka toplantıları yapılmaya başlandı. Ayrıca, ilk tıp cemiyeti de bu yıllarda kurulmuştur.² Diğer önemli bir gelişme ise savaş yıllarında İstanbul Selimiye Kışlası'nda yaralı askerlerin bakımı için hizmet veren Florence Nightingale'in çabalarıdır. Nightingale, Selimiye kışlasında yaralı asker bakımında, özellikle hijyen kurallarına uyulması ile ölüm oranlarının belirgin bir biçimde azaldığını göstermiştir. İstanbul'da kazandığı bu tecrübeyle Nightingale, 1860 yılında Londra'da ilk modern hemşirelik okulunu kurdu.³

I. Dünya Savaşı'yla Osmanlı'da tıp eğitiminde bir kırılma noktası ve yeni bir kesinti yaşandı. Savaş başladığında Darülfünun Tıp Fakültesinin askerî (Tıbbiye-i Şâhâne) ve sivil (Tıbbiye-i

"Tıbhâne-i Âmire ve Cerrahhâne-i Âmire"

II. Selim ve II. Mahmud devri hekimbaşlarından, tabip, şair Mustafa Behcet Efendi

I. Dünya Savaşı'yla Osmanlı'da tıp eğitiminde bir kırılma noktası ve yeni bir kesinti yaşandı. Savaş başladığında Darülfünun Tıp Fakültesinin askerî (Tıbbiye-i Şâhâne) ve sivil (Tıbbiye-i Mülkiye) talebeleri Haydarpaşa'da aynı binada eğitim görüyorlardı.

İngiliz işgali sırasında Tıbbiye öğrencileri, 14 Mart 1919'da Tıbbiye binasının kuleleri arasına Türk bayrağı asarak işgale karşı tepkilerini ortaya koydular; bu anlamlı duruş, ilerleyen yıllarda 14 Mart'ın Tıp Bayramı olarak benimsenmesine zemin hazırladı.

Mülkiye) talebeleri Haydarpaşa'da aynı binada eğitim görüyorlardı.⁴ 1914 Ağustos'unda seferberlik ilanıyla, tıp öğrencilerinin hepsi ordulara sevk edildi. 1915 yılında Tıbbiye tatil edilerek 1894 ve sonrasında doğanlar direkt birliklere gönderilirken, 3., 4. ve 5. sınıf öğrencilerle Şam Tıbbiyesi, eczacılık ve dişçilik öğrencileri Beykoz, Çanakkale, Beylerbeyi ve Yeşilköy gibi farklı hastanelere dağıtılmıştı. Tıbbiyeden askere alınan askerî veya sivil son sınıf öğrencileri zabıt vekili, 3. ve 4. sınıf öğrencileri başçavuş muavini, 1. ve 2. sınıf öğrencileri ise çavuş rütbesiyle subay adayı olmuşlardı.⁵

Savaşla birlikte Tıbbiye bir harp hastanesine dönüştürülmüş ve öğrencilerin çoğu cephelere, talimğâhlara sevk edildikleri için stajlar iptal

edilmişti. Hocaların ve öğrencilerin askere alınmasıyla 1915'te eğitim hiç başlamamış; fakülte kapalı kalmış ve *mecrûhin* (yaralılar) hastanesi hâline gelmişti. Çanakkale Savaşı sonrasında bir yıllık mecburi ayrılığın ardından 4 Mart 1916'da yeniden eğitime başlanmıştı. Sağ kalan öğrencilerin bir bölümü okullarına dönmüş ancak büyük bir bölümü maalesef cephelerde kalmıştı. Bu yüzden yeni talebelere ihtiyaç vardı. Ancak 1900 doğumlular da askere alınıp talimğâhlara sevk edildiğinden üniversite çağında çok az genç insan kalmıştı.^{5,6} Bu zorluğu aşmak için Tıp Fakültesine girişte aranan lise mezunu olma şartı Bakanlar Kurulu kararıyla kaldırılmış ve eğitime ara vermeden devam edilmesi kararı alınmıştı.⁶ İngiliz işgali sırasında Tıbbiye öğrencileri, 14 Mart 1919'da Tıbbiye binasının kuleleri arasına Türk bayrağı asarak işgale karşı tepkilerini ortaya koydular; bu anlamlı duruş, ilerleyen yıllarda 14 Mart'ın Tıp Bayramı olarak benimsenmesine zemin hazırladı.⁷

Bazı kaynaklarda, bütün öğrencilerin cephede şehit olması sebebiyle Tıbbiye'nin 1921 yılında mezun veremediği ifade edilir.⁸ Mazhar Osman tarafından yayımlanan bir çalışmada, Osmanlı ordu-

sunda 1914-1917 yılları arasında 215 sağlık subayının şehit olduğu bildirilmektedir. Diğer bir kaynakta ise cephelerde sağlık hizmeti veren 765 tıp öğrencisinden 346'sının şehit düştüğü belirtilmektedir.⁹ Tıp tarihi araştırmalarına göre, hekimlerin I. Dünya Savaşı'ndaki ölüm sebeplerinin büyük ölçüde bulaşıcı hastalıklar, bilhassa tifüs olduğu; savaş esnasında ölümün ise daha nadir vuku bulduğu kaydedilmiştir.¹⁰

Çanakkale Savaşı ile ilgili resmi kayıtlarda 8 doktorun şehit olduğu belirtilirken maalesef cepheye gittikleri bilinen Tıbbiye öğrencileri için herhangi bir kayıt bulunmamaktadır. Bazı araştırmacılar ise bütün öğrencilerin şehit olmasının mümkün olmadığını, 1921'de bile bazı mezunların olduğunu ifade ederler.⁹ Bunlara göre mezun verilmeyen yıl 1921 değil, 1915'tir. Neticede Tıbbiye 1921'de bazı mezunlar vermiş olabilir, ancak inkâr edilemeyecek bir gerçek, öğrencilerin çoğunun savaş şartlarında, cephede veya hastalık sebebiyle kaybedilmiş olduğudur. Bu durumun tesirleri sonraki yıllarda kendini göstermiştir. 1923 yılında bütün ülkede sadece 554 hekim, 60 eczacı, 130 hemşire, 560 sağlık memuru ve 136 ebe bulunmaktadır. Hekim başına düşen nüfus

Florence Nightingale

yaklaşık 30.000 civarındadır. Bu dönemde sahte hekimler yeniden türemiş, kanunlarla bunun önü alınmaya çalışılmış ve yeni tıp fakülteleri kurulmuştur. Bütün bunlara rağmen 1940'ta hekim sayısı ancak 1500'e ulaşabilmiştir.¹¹

Muhterem Fethullah Gülen Hocaefendi, Tevbe sûresi 122. âyetiyle alâkalı kendisine yöneltilen bir soru üzerine öncelikle Çanakkale savaşına katılan talebeleri, ülkenin yok olma tehlikesi karşısında cepheye koşmalarını ve yaptıkları fedakarlığın büyüklüğünü anlatıp, kadir kıymetlerini takdir ediyor. Ancak sonrasında bu durumun ileriki yıllarda büyük bir boşluk oluşturduğunu ifade ediyor. Âyet-i kerimde, "Müminlerin hepsinin birden sefere çıkmaları uygun değildir. Öyleyse her topluluktan büyük kısmı cihada koşarken, birtakım da dinde derinleşip sağlam bilgi sahibi olmak için çalışmalı ve cihada çıkanlar dönüp geldiklerinde kötülüklerden sakınmaları ümidiyle- onları inzâr edip uyarmalıdır ki, aksi hâlde muhtemel tehlikelerden korunmuş olsunlar." buyrulmaktadır. Hocaefendi, âyeti yorumlarken, din eğitimi dışında, bu yaklaşımın diğer ilim dalları için de geçerli olduğunu vurgulayarak şöyle devam ediyor: "Müminler cihad ederken dahi arkada bir zümre kalmalı ve dini öğrenmelidir ki diğerleri dönünce de onlara dini öğretsinler. Cihad farz-ı ayn olduğu zaman bile, sizin ilim ve kültür yuvalarınızın kapıları sonuna kadar açık olmalıdır. Eğer her tarafı düşmanın sardığı o devrede, ilim

irfan yuvaları kapatılır ve herkes cepheye gönderilirse madî mücadele kazanılsa bile ilim ve kültür adına çok şey kaybedilmiş olur. Onun için İslam, böyle fevkalâde durumlarda bile, bir kısım insanların cepheye gitmeyip ilim ve kültür adına çalışma yapmalarını emretmektedir."¹²

Zorlu dönemlerde ilmî araştırmalara devam etmenin diğer bir boyutu ise tarihî tecrübelerdir. Savaş yıllarında insanlık genellikle daha önce hiç düşünülmeyen yenilikler ortaya koymuş, yeni keşiflerin temeli atılmıştır. Son yüzyılı düşündüğümüzde savaşın gidişatını değiştiren atom bombası, radar teknolojisi, jet motorları, roketler gibi ilmî keşiflerin savaş yıllarında ortaya çıktığını görürüz. Savaş teknolojisi yanında antibiyotik kullanımının yaygınlaşması, kan ve kan ürünleri naklindeki ilerlemeler, bilgisayar bilimlerinin temellerinin atılması gibi gelişmeler hep II. Dünya Savaşı yıllarında olmuş ve bu keşifler savaş sonrası dönemdeki ilmî, teknolojik gelişmelerin de yönünü tayin etmiştir.¹³ Bu durumda, ayrılan kaynakların artması yanında motivasyon, muhtar kalma hâlinin insanın mevcut potansiyelini zorlaması ve ilhamlara açık hâle getirmesinin de rolü olduğunu söyleyebiliriz.

Milletlerin tarihinde ilim, kültür alanında gözlenen aksama ve kesintiler, hangi sebebe bağlı olursa olsun, tesirleri yıllarca devam eden menfi neticeler ortaya çıkarır. Zor dönemlerde, kriz anlarında iyi planlamalar yapıp

her alanda ilim ve eğitim faaliyetlerine mümkün olduğunca devam edilmesi milletler ve kendini insanlığa adanmış hareketler için zaruridir.

Kaynaklar

1. Topçu, İ. (2019): Osmanlı İmparatorluğunda İlk Bilimsel Tıp Cemiyetleri. Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi; 9 (Özel sayı), 132-140.
2. <https://tip.marmara.edu.tr/fakulte/tarihce>
3. https://tr.wikipedia.org/wiki/Florence_Nightingale
4. Hatemi, H. (2001): Türk Tıp Tarihinin Aşamaları. Tıp Tarihi Araştırmaları. Sayı 10, s. 11-20.
5. Ünver, S. (1951): Birinci Cihan Harbinde Tıp Fakültesi. Modern Tedavi Mecmuası, s. 70-74.
6. Özbay, K. (1976): Türk Asker Hekimliği Tarihi ve Asker Hastaneleri. Cilt II. İstanbul Yörük Basımevi, s. 120-123.
7. Tiryaki, T. (2008): 14 Mart Tıp Bayramı. Türkiye Çocuk Hastalıkları Dergisi. Cilt 2, Sayı 3.
8. Kuday, C, Özlen, F. (2003): A medical class lost at Gallipoli. J. Clin. Neurosci.;10: 37-39.
9. Özlen, F. (2023): 1915 Çanakkale Savaşında Şehit Düşen Tıbbiye Sınıfı Miti. Osmanlı Bilimi Araştırmaları, Cilt 24, s. 611-625.
10. Erkoç, Ş., Kazancıgil, A. (2001): Osmanlı Ordusunda I. Dünya Savaşında 3 Teşrinisani 1330-3 Nisan 1333 Tarihleri Arasında (1914-1917) Şehit Olan Sağlık Subaylarının Listesi. Tıp Tarihi Araştırmaları, cilt 10. s. 72-88.
11. Akdur, R. (2008): Cumhuriyetten Günümüze Türkiye'de Sağlık.
12. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi Kitabı, Ankara, s. 45-71.
12. <https://fgulen.com/tr/sesve-video-tr/bamteli/fethullah-gulen-ilim-talebesi-ve-maiset-derdi>
13. <https://www.nationalww2museum.org/war/articles/scientific-and-technological-advances-world-war-ii>

Mütevazı Bir Diyalog İnsanı:

Donald Nesti

Peder Nesti ile bir iftar programında buluşmak üzere anlaşıttık. İsmi ve Hizmet Hareketi'ne dostane katkılarını yıllardır duyduğum, hareketin kendisini tanıyan mensupları tarafından daima minnetle anılan bu kıymetli dostumuz-

la bu vesileyle tanışacak olmaktan dolayı mutluydum. Houston'a yeni yerleştiğim bir dönemde, kendisini kaldığı yerden alıp iftar için davetli olduğumuz eve doğru yola çıktık ve muhabbet dolu yolculuğumuz böylece başlamış oldu.

Peder Nesti, hayatını eğitime, öğretmeye ve iyiliğe adanmış; toplumla iç içe yaşayan, mütevazı çizgisini hiç bozmayan, insanlarla candan ilişki kuran bir gönül insanı.

1936'da Pensilvanya'da üç çocuklu bir ailenin ikinci evladı olarak dünyaya gelen Peder

Donald Silvio Nesti'nin babası bir çelik işçisi ve müzisyen, annesi ise iş kadınıydı. Dedesinin Amerika'ya 1895 yılında İtalya'dan göçmen olarak gelerek Pensilvanya eyaletine yerleştiğini ifade eden Nesti, dedesinin ilk olarak maden işçisi olarak hayata atıldığını ve ardından bir maden ocağı satın alarak işletmeye başladığını aktarıyor. 1929 yılı ve sonrasında yaşanan ekonomik buhran ve İkinci Dünya Savaşı sırasında ailesinin yaşadığı zorlukları da hatırlayan Nesti, ebeveyninin bu dönemleri kendilerini hayata bağlayan uğraşlarından kopmadan göğüslediklerini ve yaşadıkları şehirde tanınan ve sevilen insanlar olarak anılageldiklerini belirtiyor. Geniş bir ailede büyüdüğünü söyleyen Nesti, yaşadığı bu ortamın hem dinî hem kültürel mânâda karakterinin şekillenmesinde büyük rol oynadığından bahsederken, "Babam böylece beni müzikle erken yaşta tanıştırdı." diye eklemeyi de ihmal etmiyor.

Ailesinde en çok anneannesinin onun dinî hayatında etkisi olduğunu belirtirken, "Erken yaşlarımda kiliseye çok giderdim. Altı veya yedi yaşlarındayken hatırladığım bir kilise ziyaretinde ablam da benimleydi ve o gün kilisede farklı bir maneviyat hissetmiştim. Dokuz yaşındayken çok değer verdiğim bir rahip bana, 'Rahip olmak ister misin?' diye sorduğunda bu alanda fikirlerim şekillenmeye başladı." diye ekliyor. Sonraki dönemlerde seküler eğitim kurumlarında orta ve yüksek eğitimi tamamladığını söy-

leyen Nesti, bu süreçte farklı milletlerden ve inançlardan insanlarla beraber okumasının hayatının ilerleyen dönemlerinde diyalogu önemsemesindeki en büyük etken olduğunu vurguluyor.

Yüksek lisansını ve doktoraasını Hristiyan teolojisi alanında tamamlamasının ardından çeşitli üniversitelerde akademisyen olarak görev yapan Peder Nesti'nin uzmanlık alanındaki başarıları onu, 1980-1988 yılları arasında Pensilvanya'daki Duquesne Üniversitesi'nin rektörlüğüne taşıdı. Ardından Houston'daki Saint Thomas Üniversitesi'nde Nesti İnanç ve Kültür Merkezi'ni kuran ve yöneten Peder Nesti, bu görevlerinden emekli olmasının ardından, hâlihazırda, Houston şehrinde önemli bir Katolik kilisesinde rahip olarak görev yapmaktadır.

Evinde bizleri ağırlayacak olan aileyle buluşmamızın ardından hep birlikte iftar vakitini beklemeye başladığımız

sırada Peder Nesti, Hizmet Hareketi mensubu dostlarımızla Türkiye'ye yaptığı seyahatlerden ve ülkemizdeki gözlemlerinden duygu dolu ifadelerle bahsediyordu.

2000'li yılların başında Hizmet Hareketi mensuplarıyla tanışan Peder Nesti, yaşadığı şehirdeki kültürlerarası diyalog kurumunun düzenlediği Türkiye ziyaretlerine katılmasının yanı sıra, Hizmet gönüllüleriyle kurduğu ilişkilerle Hizmet Hareketi'nin Amerika'daki ilk yıllarından bu zamana dek süregelen kadim dostluğun doğması ve gelişmesi yönünde samimi katkılarda bulundu. 2002 yılında Houston şehrinde açılan Diyalog Enstitüsü'nün düzenlediği ilk diyalog programının ana konuşmacısı oldu. O günlere dair tanıklıklarını ifade ederken Diyalog Enstitüsü'nün ilk yöneticisi Dr. Muhammed Çetin, "Kendisiyle bir arkadaşımız vesilesiyle tanışmıştık;

Evinde bizleri ağırlayacak olan aileyle buluşmamızın ardından hep birlikte iftar vaktini beklemeye başladığımız sırada Peder Nesti, Hizmet Hareketi mensubu dostlarımızla Türkiye'ye yaptığı seyahatlerden ve ülkemizdeki gözlemlerinden duygu dolu ifadelerle bahsediyordu.

sonrasında enstitümüzün çok yakın bir dostu ve mihamandarı olmuştu.” diyor ve ekliyor: “Arkadaşlarımız için daima ‘Sizler Hocaefendi’yi ileride de hatırlatacak olan, onun hayatının ve eserlerinin ‘meyvelerisiniz’* derdi.”

Türkiye ziyareti sırasında Hizmet Hareketi gönüllülerinin misafirperverliğinden çok etkilendiğini söyleyen Nesti, uzun yıllar Diyalog Enstitüsü’nün yönetim kurulunda da aktif vazife aldı. İzlenimlerini, “Türkiye’de gördüğüm kurumlar ve karşılaştığım insanlar, tüm bu çabalarıyla ve Allah’a** olan imanları sayesinde çağımız dünyasında üstlenecekleri role göre şe-

killenen bir toplumun namzetleriydiler. Yolculuğumuzun her adımı ve uğradığımız her yer insanoglunun yaratılış amacına anlam veren nihai hakikatler üzerine yürütülen bir diyalog içinde geçen bir öğrenme deneyimiydi.” şeklinde ifade eden Peder Nesti, Hizmet Hareketi’nin yıllar içerisindeki tüm faaliyetlerine şahitlik etmesinin yanı sıra, son yıllarda Houston’da açılan okulumuzu ziyaret ettiğinde, bütün bu ümit verici gelişmelerden ötürü duyduğu samimi memnuniyeti dile getirmişti. Okul binasının girişinde öğrencilerin fen, matematik, sosyal ve spor alanlarındaki başarılarının sergilendiği ödül

köşesini gezerken okul yönetimine dönüp şöyle demişti: “Hizmet okullarıyla ilgili beni en çok etkileyen şeylerden biri şu: Amerika’daki okullarda ödüllerin büyük kısmı spor alanlarından olurken, Hizmet okullarında fen bilimleri ve matematik alanında çok sayıda başarılar ve kazanılan ödüller oluyor. Türkiye’de ziyaret ettiğimiz okullarda da aynı şeyi gözlemlemiştim. Bu çok önemli ve takdire şayan.”

Muhterem Hocaefendi’yi ve ortaya konan cihanşümül iyilik hareketini yakından bilen birisi olarak, ondan bahsederken bir şeye sıklıkla vurgu yapıyor: “Hocaefendi’nin vizyonu ve bunun kültürdeki her şeyi kuşatan ilahî bir perspektiften neşet etmesi... Bu inancın pozitif bilimleri, siyaset bilimini, psikolojiyi, zihni, beyni ve insanı anlama biçimimizi nasıl etkilediğini düşündüğümüzde, bütün bunların insan kişiliğinin haysiyetiyle ve ilahî planla ne denli uyumlu olduğunu görebiliriz.”

Muhterem Hocaefendi’nin vefatının ardından katıldığı bir taziye programında derin bir üzüntü içerisinde olduğunu dile getirmesinin yanı sıra, Hocaefendi hakkında şu sitayişkâr ifadelerde bulunmuştu: “Hocaefendi’den iki yaş büyük olmama rağmen, onun hayatından ve eserlerinden çok etkilendim. Ama bir şey

beni daha çok etkilemişti, o da onun inancının derinliği idi. Dua ederken, sanki Yüce Allah'ın huzurundaymışçasına derin bir hayranlık hissiyle Rabbinizi zikrederdi. Dua ederken O'nu över, O'na şükreder ve insanın yaratıcı değil, yaratılmış olduğunun altını çizirdi. Ona göre insanın saygınlığı ancak Yaratıcı sayesinde mümkündü ve bu anlayışı bütün insanlık için bir çıkarsamaya dönüştürmüştü. İslam, kardeşlikten bahseder; doğrudur, fakat kardeşlik sınırlı değildir. Fethullah Gülen'in zihninde de kardeşliğin sınırlı olduğuna hiç ihtimal vermiyorum. Ona göre bu kavram, tüm dünya için bir barış, uzlaşma ve iş birliği çağrısıydı. Bu sebeple dünya barışının tesisi için gayret eden bir insanın şiddetin en küçük bir ihtimalini bile aklından geçiremeyeceğini ifade edelim. O bir barış insanıydı."

Peder Nesti'nin dünya üzerinde insanoğlunun yaşadığı sıkıntılardan dolayı hissettiği derin teessürün ifadelerini, onu ziyaret etmek üzere bulunduğum kilisede yaptığı konuşmada dinlemiş ve etkilenmişim. Kendisiyle bu konuyu daha sonra konuştuğumuzda, "insanoğlunun her zaman olduğu gibi her türlü sıkıntıyı Tanrı'nın lütfuyla aşabileceğinin" altını çizen Nesti, "yaşanan tüm sıkıntıların temelinde politik ideolojilerin kendilerini; imanda, hakikatte, iyilikte, birlik ve güzellikte var olan aşkın değerlere karşı her zaman tehdit altında hissetmesinin ve tepkilerinin neticesinin olduğunu" belirtmişti. İnsanların bu sıkıntılar karşısında ya-

"Hocaefendi'den iki yaş büyük olmama rağmen, onun hayatından ve eserlerinden çok etkilendim. Ama bir şey beni daha çok etkilemişti, o da onun inancının derinliği idi. Dua ederken, sanki Yüce Allah'ın huzurundaymışçasına derin bir hayranlık hissiyle Rabbinizi zikrederdi."

şadıkları hususunda, Tarsuslu Pavlus'un sözlerine, "Önemli olan üç şey var; iman, umut ve sevgi" şeklinde atıf yaparak, "sevginin diğer değerleri ayakta tutacağını" vurgulamıştı.

Devamında, "Çevremdeki insanlarda karşılaştığım en yoğun duygu korku ve her türlü ön yargının ve ayrımcılığın merkezinde de bu var. İnsanları köklü bir benmerkezciliğe ve bencilliğe sürükleyen korku; onları yine aynı şekilde ortak iyiliği düşünmekten de alıkoyuyor. Bu korkudan insanı ancak Tek Tanrı'ya olan imanı özgür kılabilir. Bu iman olmadan kişi kendisini "Yaratıcının" yerine koyar ve her şeye gücü yettiğini iddia eder. Hâlbuki bize, sadece Tanrı'nın bir kulu olmanın yeteceğini söyleme alçakgönüllülüğünü ancak iman verebilir." ifadelerini kullanmıştı.

Nesti, farklı din ve kültür mensupları ile diyalog faaliyetleri yürüten gençlere tavsiye olarak, gayretlerini dinlere ve inançlara dair çalışmalara daha da yoğunlaştırmalarını tavsiye ediyor. Bunu açıklayıcı mahiyette, "Bu, insanlığın geleceği için en önemli çabadır. Yorgunluğun sizi yenmesine izin vermeyin. Sizden farklı olanlara karşı şeffaf ve kucaklayıcı tutumunuzu derinleştirin. Farklılığı bir armağan olarak görün. Hayat için daha fazla zenginleşebilmek adına, Yaradan'ın armağanı olan bu

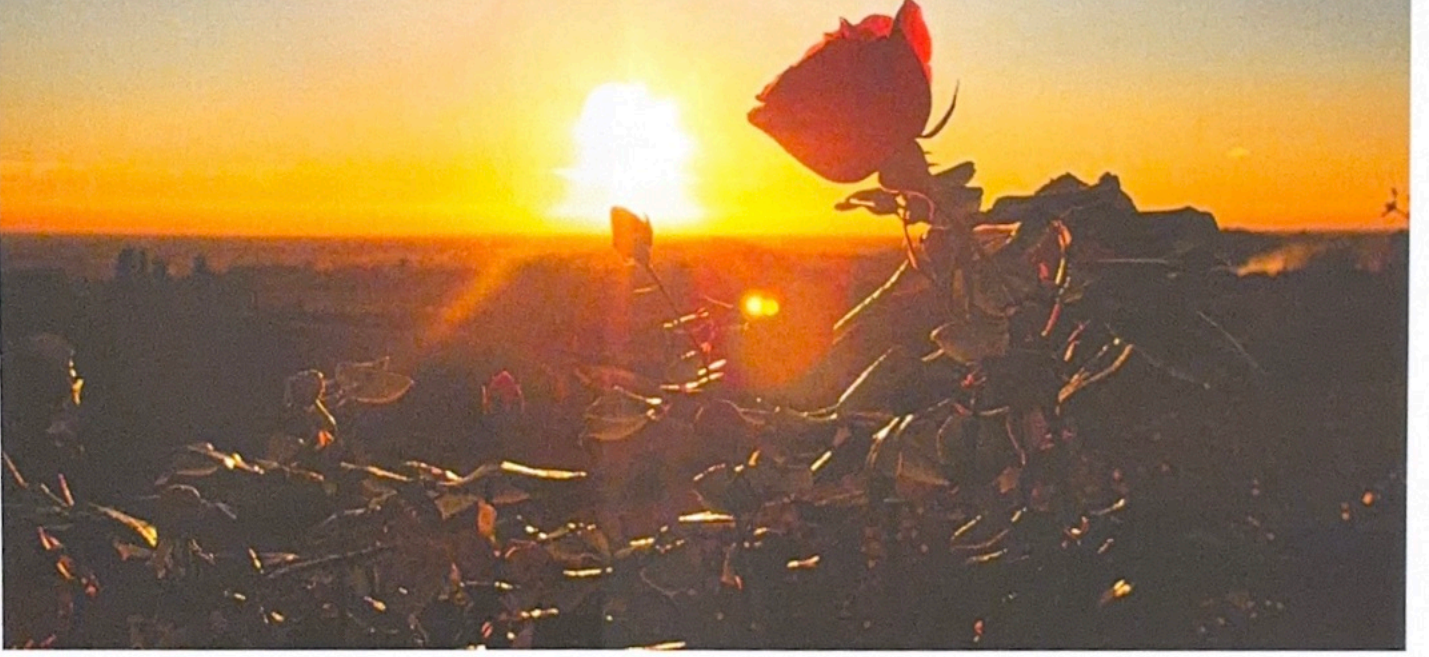
faaliyetlere dâhil olun. En çok da dinleme, görme, hissetme ve dokunma gibi alıcı yönlerinizi geliştirin; zira, bunların her birisi sağlıklı ve sürdürülebilir diyalog adına hayati önemdedir. Dinleme becerisi bunlardan en önemlisidir. İnsanları düşmanlıkla değil, empatiyle dinleyin. Düşmanlık yerine misafirperverliği pratiğe dökün. Sofralarınızı her misafirin kendisi olabileceği mahiyette kurun ve aynı zamanda onlara sunduğunuz şeyi beslenme olarak kabul etmeyi de öğrenin." diyor.

Hayranlık uyuracak derecede şefik, karşılıksız bırakamayacak kadar nazık, ileri yaşına rağmen genç ruhlu; "Her gün uyandığımda, 'Tanrım, Sana çok teşekkür ederim bugünü de bana nasip ettiğin için! Demek ki bugün de yapmam gereken şeyler var!'" diyerek insanlarla birlikte olmaktan dür olmayan ve hayatını insanî temas ve eğitim faaliyetleriyle geçirmiş samimi ve hakperest Donald S. Nesti'nin hayat tecrübesiyle kısa da olsa tanışmış olduk. Sürdüregeldiği inançlar ve kültürler arası diyalog faaliyetlerinin ve eğitim çalışmalarının küresel barışa önemli katkılar sağlayacağını ve hayatının insanlara ilham olacağını ümit ediyoruz.

* Matta 7:16'ya atıf: "Onları meyvelerinden tanıyacaksınız (...)"

** Bu ifade kendilerine aittir.

Vuslat Hatrına

Tükenmez baharı hiçe sığdırdık
Çileyi bal ettik bir gül hatırına
Gözden kan akardı içe yağdırdık
Dilleri lâl ettik gönül hatırına

Yurt yuvalar dardı gaybubet gördük
Yüreği nâr ettik Settar hatırına
Korku candan sardı gurbet ördük
Duayı yâr ettik Gaffar hatırına

Zulümler kabardı canlı gömüldük
Kodesler nur ettik Yusuf hatırına
Gül yüzler sarardı revirde söndük
Nefesler sur ettik lütuf hatırına

Yalan seli vurdu bin sala duyduk
Tartı firar etti zalim hatırına
Na'ahlak kudurdu gözle soyulduk
İblis nazar etti talim hatırına

Yaş yirmi dolmadı müebbet olduk
Ne libaslar ördük vatan hatırına
Kimse hesap sormadı köprüde solduk
Ne paspaslar gördük basan hatırına

Gök merdiven açtı gülerek seçtik
Ciğerler söküldü nefret hatırına
Meriç güven saçtı ölerек geçtik
Yuvalar yıkıldı hicret hatırına

Heybemde nevbahar güneş bitmedi
Çiçekler kuruttuk hasat hatırına
Sinemde ah yâr ah ateş gitmedi
Saçları ağarttık vuslat hatırına

Tuba Toprak

caglayandergisi.com

Rana Özçelik
caglayandergisi.com

Kaynak

Warren, B., Fenton, G.E., Klenschi, E., Windmill, J.F.C. & French, A.S., 2020. Physiological basis of noise-induced hearing loss in a tympanal ear. The Journal of Neuroscience, 40(15), pp.3130–3140.
<https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC7141877/>

Günlük hayatın pek çok alanında kullandığımız kulaklıklar, mobil cihazların yaygınlaşmasıyla özellikle gençler için vazgeçilmez bir alışkanlık hâline gelmiştir. Çoğu zaman zararsız gibi algılandıkları da bilinçsiz ve uzun süreli kullanım, işitme sağlığı açısından ciddi riskler barındırmaktadır.

Gürültü denildiğinde genellikle dış çevre akla gelir. Günümüzde gürültünün önemli bir kısmı kulaklıkla doğrudan kulağa iletilen seslerden kaynaklanır. Sesin çok yakından ve yüksek yoğunlukta verilmesi, işitme sisteminin fizyolojik sınırlarını zorlayarak iç kulaktaki hassas yapılar üzerinde aşırı yük oluşturur.

İlmî çalışmalar, 85 desibelin üzerindeki seslere uzun süre maruz kalmanın işitme kaybı riskini artırdığını göstermektedir. Özellikle yüksek sesle ve uzun süre kulaklık kullanımı, iç kulakta işitmeden sorumlu saç hücrelerinde hasara yol

açabilir. Bu hücreler kendini yenileyemediği için oluşan zarar kalıcı işitme kaybıyla sonuçlanabilir.

Kulaklık kullanımına bağlı olumsuz etkiler yalnızca işitme kaybıyla sınırlı değildir. Zamanla kulak çınlaması (tinnitus), sesleri farklı duyma ve işitme yorgunluğu görülebilir. Bu süreç genellikle ağrısız ve yavaş ilerlediği için erken dönemde fark edilmez; ancak uzun vadede geri dönüşü olmayan sonuçlara yol açabilir.

Öte yandan, bütün kulaklıkların aynı risk seviyesine sahip olmadığını belirtmek gerekir. Ortam gürültüsünü azaltan kulaklıklar, sesi daha düşük seviyelerde dinleme imkânı tanıyarak riski azaltabilir. Burada belirleyici olan kulaklığın türünden ziyade ses şiddeti, kullanım süresi ve kulağa dinlenme aralığı tanınıp tanınmadığıdır.

Kulaklıklar gündelik hayatın kaçınılmaz bir parçası olsa da bilinçli kullanım işitme sağlığını korumanın temel şartıdır. Ses seviyesinin makul düzeyde tutulması, uzun süreli dinlemeden kaçınılması ve düzenli aralar verilmesi, ileride ortaya çıkabilecek ciddi işitme problemlerinin önüne geçebilir.

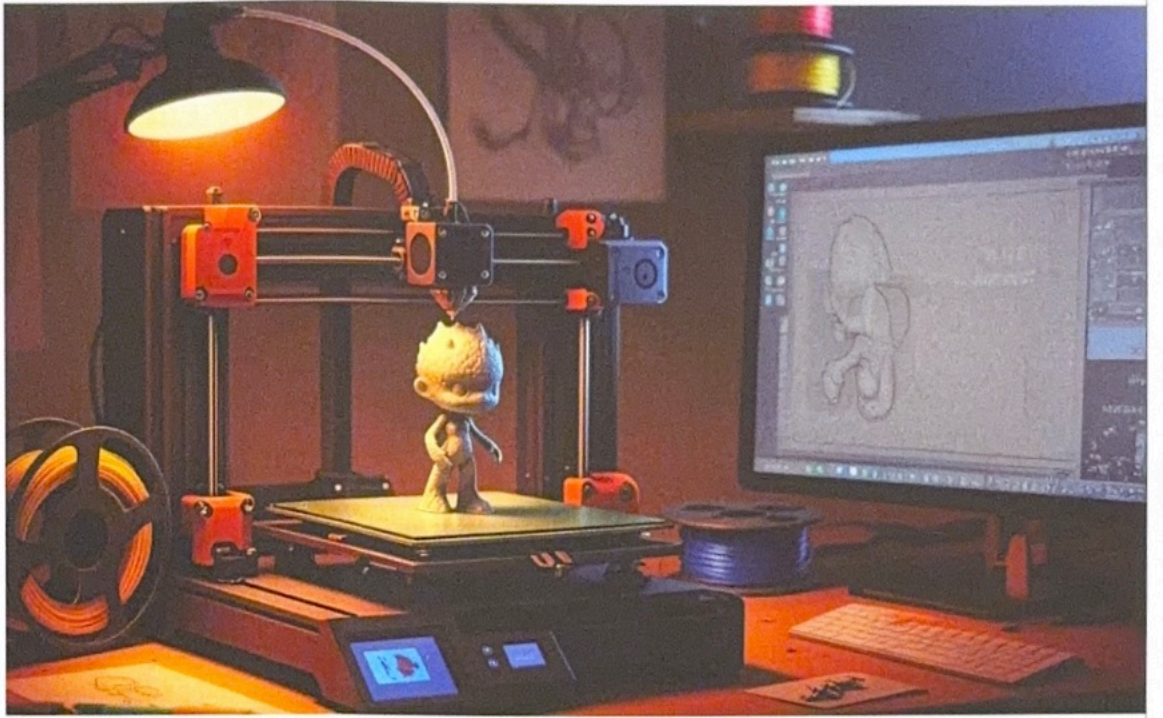
Kulaklıktan Gelen Sessiz Tehlike

C Zeynep Selma Güney
caglayandergisi.com

Kaynaklar

<https://barisozcan.com/2025te-3d-yazici-devrimi-uzayda-metal-dunya-da-organ-basiyoruz/>

https://www.techtarget.com/whatis/definition/printer?utm_source=chatgpt.com

Söz mânâyı taşır, mânâ ise düşünceyi inşa eder. Teknoloji çağında sanal âlemde üretilen kelimeler, görseller ve grafikler; yazıcılar aracılığıyla dijital sınırları aşarak reel dünyada karşılık bulur. Böylece bilgi, soyut olandan maddeye doğru yol alır.

15. yüzyılda Johannes Gutenberg'in mekanik baskı yöntemiyle el yazmalarının yerini hızlı ve tutarlı bir çoğaltma sistemi aldı. Bu anlayış 1930'larda elektrofotografiyle gelişmiş, 1970'lerde bilgisayar yazıcılarının ortaya çıkmasıyla yaygınlaşmıştır.

Dijital çağ ilerledikçe insan, yalnızca kelime ve imgeleri değil, maddeleri de tasarlamaya başladı. "Bir nesneyi dijital ortamda kurabiliyorsak, fizikî dünyada da inşa edebilir miyiz?" sorusu bu dönemde anlam kazandı ve 1984'te Amerikalı Chuck Hull tarafından somutlaştırılarak üç boyutlu yazıcıların temeli atıldı.

Bugün üç boyutlu yazıcılar, tıptan mimariye ve uzay çalışmalarına kadar pek çok alanda kullanılmaktadır. Canlı dokularla uyumlu işitme cihazları, protezler, diş kalıpları ve doku iskeleleri tıpta yeni imkânlar sunarken, mimari bileşenler ve dayanıklı sınaî parçalar dijital tasarımlardan doğrudan üretilmektedir. 3D yazıcılar ile roketlerin uzaya gönderilmesi ve uzayda parça basımı, anında üretim fikrini güçlendirmiştir. Yeryüzünde bu yazıcılarla evlerin inşa edilmeye başlanması, üretimin mekânla ilişkisini dönüştüren yeni bir döneme işaret etmektedir. Hayallerin ileride hakikate dönüşmesi fehvasınca asıl soru, üç boyutlu yazıcıların gelecekte ne üreteceğinden çok, insanın neyin üretilmesini talep edeceğiyle ilgilidir.

İnsan, katman katman inşa etmeyi öğrenirken, aslında kadim bir hakikatin izindedir. Sâni-i Hakikî olan Rabbimiz, çamurdan yarattığı insanı hikmetle ve aşama aşama var etmiştir. Bu bağlamda üç boyutlu yazıcılar, yalnızca bir teknoloji değil; insanın kâinat ve Yaradan'ıyla kurduğu ilişki üzerine yeniden tefekkürü gerekli kılan bir eşiği temsil eder. **C**

Tasavvurdan Hakikate: 3D Basım

İçindekiler

Mart | March | No: 108 | 2026

2

BAYRAM

M. Fethullah Gülen

10

AHMET KARAKULLUKÇU

Recep Atıcı

18

KULAKSIZ ADAM

Numan Erciyes

22

HİKMETLİ
YÜRÜMELER

Dr. Emin Osman Uygur

25

GÖZLERİN
YÂ RESÛLALLAH!

Hasan Gündoğdu

26

MÜKÂŞEFE

M. Fethullah Gülen

31

SÂDIK, SİDK
VE SADAKAT

Akın Işık

35

DENİZDE ESEN
RÜZGÂRLAR

Ziya Açıkgöz

43

MÜTEVAZİ BİR
DİYALOG İNSANI:
DONALD NESTİ

Engin Yiğit

47

VUSLAT HATRINA

Tuba Toprak

48

SAĞLIK-BİLİM-
TEKNOLOJİ

Rana Özçelik
Zeynep Selma Güney

BİYOLOJİ

RAMAZAN'IN DİRİLTİCİ İKLİMİ

5

Prof. Dr. İrfan Yılmaz

Ramazan, bir takvim ayından çok daha fazlasıdır. Kişinin biyolojisinde bir "metabolik anahtarın" dönmesiyle başlayan bu kutlu zaman dilimi, yaşadığı ölçüde...

HİKÂYE

BEŞİNCİ KATIN
MERDİVENİNDE

14

Yılmaz Utku

KURÂN VE BİLİM

MİTOKONDİRİ
VE KUASARLAR

28

Prof. Dr. Mehmet
Ramazanoğlu

Dünya'nın enerji kaynağı Güneş olduğu gibi vücudumuzun enerji üretim yeri de mitokondrilerdir. Bir karaciğer hücresi ortalama 2500 ila 10000 adet mitokondri taşımaktadır.

TIP TARİHİ

ZOR DÖNEMLERDE İLİM,
EĞİTİM VE TIP

39

Prof. Dr. Ömer
Pamuk

İngiliz işgali sırasında Tıbbiye öğrencileri, 14 Mart 1919'da Tıbbiye binasının kuleleri arasına Türk bayrağı asarak işgale karşı tepkilerini ortaya koydular; bu anlamlı...

ÇAĞLAYAN

Çağlayan İlim ve Kültür Dergisi, Paramus Publishing Inc. tarafından aylık olarak yayımlanmaktadır. Tüm hakları saklıdır. Yayıncının yazılı izni olmaksızın kısmen veya tamamen çoğaltılması yasaktır.

ADRES

Tüm istek ve önerilerinizi 335 Clifton Ave, Clifton NJ. adresine iletebilirsiniz. +1 (888) 234 2823

EDITOR-IN-CHIEF/YAYIN YÖNETMENİ

Prof. Dr. İrfan Yılmaz

EDITORIAL COORDINATOR YAYIN KOORDİNATÖRÜ

Reşit Haylamaz

EDITOR/EDİTÖR

Ali Kılıç

GRAPHIC DESIGN/GRAFİK TASARIM

Şelale Grafik

ADVISORY BOARD/DANIŞMA HEYETİ

Abdullah Aymaz, Yavuz Ünver, Salih Gül, Dr. Fatma Gündüz, Sadık Men

DIGITAL AND AUDIO PRODUCTION DİJİTAL VE SES PRODÜKSİYONU

Gürhan Gülcan

AVRUPA

Paramus Europe GmbH
Industrie Straße 80
40764 Langenfeld / GERMANY
caglayan@caglayandergisi.com
+49 (176) 16818292

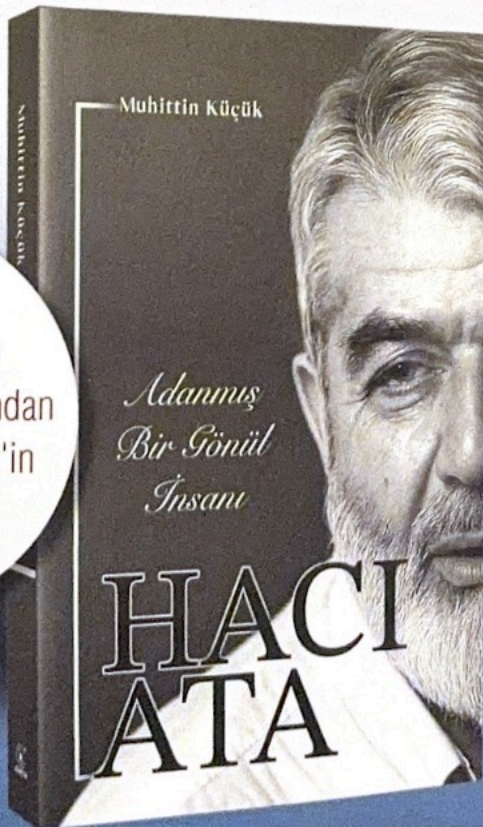
Çağlayan, ABD Ticarî Marka Yasası uyarınca, dağıtılan diğer ülkelerde tescilli ticarî markadır.

© 2026 Paramus Publishing Inc. All rights reserved. Reproduction in whole or in part without written consent is prohibited. Caglayan (ISSN 2572-7532) is published monthly by Paramus Publishing Inc., 335 Clifton Ave, Clifton, NJ 07011. Periodicals postage paid at Paterson, NJ and additional mailing offices. POSTMASTER: Send address changes to 335 Clifton Ave, Clifton, NJ 07011. Caglayan is a registered trademark under the US Trademark Law and in other countries wherever distributed.

Gül Devri Serisi

Peygamber Efendimiz (SAS) ve O'nun en yakın arkadaşlarının hayatlarını anlatan bu set gençler için hazırlandı.

Eğitim seferberliğinin en öndeki kahramanlarından Hacı Kemal Erimez'in hayatı bu kitapta

Hanefî fıkhrının köklü ilmî geleneğini, akfî ve naklî delillerle yeniden gün yüzüne çıkaran nadide bir eser

ÇAĞLIYIN

Ramazan ve bayramlar, diğ er gün ve aylardan farklı olarak sanki yağmur yüklü bulutlar gibi gelir; eteklerindeki hayrat ve hasenat cevherlerini başımıza boşaltır ve günahlarımızı  er   p gibi önüne katar, gufran denizlerine sürükler.

ISSN 2572-7532

9 772572 753004